

Magyar BÜNÜLDÖZŐ

A Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete tudományos - szakmai folyóirata

Alapítva: 2010

II. évfolyam 2. szám

2011/2

A tartalomból:

Aktuális jogszabályváltozások

Visszatekintés: a Rendőrtiszti Főiskola alapítása

Kováts Tibor: Bűnmegelőzés az általános- és középiskolákban

Dr. Kovács Gyula: Néhány ajánlott kriminálmethodikai szempont az úgynevezett gyűlöletbűncselekmények nyomozásához

*Gyógyuljon, pihenjen a
Honvédkórház - Állami Egészségügyi Központ
Hévízi Rehabilitációs Intézetében*

8380 Hévíz, Kossuth Lajos u. 7/a.

Magyar BÜNÜLDÖZŐ

A MAGYAR BÜNÜLDÖZŐK SZAKMAI EGYESÜLETÉNEK TUDOMÁNYOS-SZAKMAI FOLYÓIRATA

Megjelenik negyedévente

Elektronikus megjelenés: <http://old.nonprofit.hu/magyarbunuldozo>

Kiadja:	Magyar Bűnöldözők Szakmai Egyesülete
Felelős kiadó:	Jakab György elnök
Szerkeszti:	a Szerkesztőbizottság
Elnök-főszerkesztő:	Dr. Lakatos János
Főszerkesztő-helyettes:	Hóbor Zsolt
Szerkesztőbizottság tagjai:	Prof. Dr. Blaskó Béla r. vezérőrnagy, PhD. Dr. Bócz Endre ny. fővárosi főügyész, CSc. Dr. Kovács Lajos ny. r. ezredes
Munkatársak:	Dr. Kovács Gyula rovatvezető Kiss Erika műszaki szerkesztő
Szerkesztőség:	1048 Budapest, Külső Szilágyi út 120. Telefon: 06-30/378-1119 Telefax: 06-1/380-9694 E-mail: magyar.bunuldozo@gmail.com sajto@upcmail.hu
Nyomdai munkák:	iPixel Nyomda és Grafikai Stúdió Kft.
Lapnyilvántartási szám:	163/0474/2/2010 HU ISSN 2061-8727 (nyomtatott) HU ISSN 2062-1078 (online)

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A lap olyan írásokat közöl, melyek a bűnöldözési szakterület problémáival, a szakterületet befolyásoló jogalkotás kérdéseivel foglalkoznak, és a társadalmi devianciákat, a bűnöldözés kérdéseit kriminalisztikai, kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi, rendészeti szempontból elemzik, értékelik. ♦ A szerzők szakmai véleményét a lap híven közli, azok tartalmáért teljes mértékben a szerző felel, ezért a közölt tanulmányokban megjelenő vélemények és következtetések nem feltétlenül azonosak a lapalapító véleményével. ♦ A szerkesztőség fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására – az érdemi mondanivaló érintetlenül hagyása mellett. ♦ A szerkesztőségnek nem áll módjában a kéziratokat megőrizni, és visszaküldeni. ♦ A szerkesztőség alapvetően másodközlést nem vállal.

Mottó: „... nincs olyan rebellis gondolat, amelyet ne lenne érdemes megismerni!”¹

TARTALOM

Jogszabályváltozások	3
Bizottsági ülés	7
Visszatekintés	10
Vélemények, beszámolók, tudósítások.....	16
Kovács Tibor: Bűnmegelőzés az általános- és középiskolákban	16
Riport.....	22
Tudományos-szakmai közlemények	24
Dr. Kovács Gyula: Néhány ajánlott kriminálmetodikai szempont... ..	24

¹ Dr. Lakatos János főszerkesztő lapindító cikkéből.

Jogszábválozások

Rovatvezető: Hóbor Zsolt

- **Törvények**
- **Kormányrendeletek**
- **Miniszteri rendeletek**
- **Szazbizottsági ülés**
- **Visszatekintés**

Rovatunk a tárgyidőszakban bekövetkezett, a szakmát közvetlenül, vagy közvetve érintő egyes jogszábválozásokról szól (esetenként megemlítve az új rendelkezések megszületésének bizonyos körülményeit is). Nem vállalkozunk sem a joganyag teljes (szövegszerű) közlésére, sem az egységes szerkezetbe foglalásra; viszont fontosnak tartjuk a szakma véleményét tükröző kommentárok közzétételét. Az E-mail formájában számunkra megküldött hozzászólásokat az Internetes kiadásunkban összesítve, szerkesztve jelentetjük meg; míg az idevágó szazcikkeket – ha lehet – nyomtatva is közöljük.

TÖRVÉNYEK

2011. évi. XVI. törvény a 2006 őszi tömegoszlátásokkal összefüggő elítélések orvoslásáról (MK:26)

Dr. Balsai István országgyűlési képviselő (FIDESZ) egyéni képviselői indítványaként került a Ház elé ez a törvénytervezet, melynek lényege, hogy minden olyan bírósági ítéletet semmisnek nyilvánít, amely a 2006-os tömegoszlátásokkal függ össze, és ahol az ítéletek csupán rendőri jelentéseken, vagy rendőri tanúvallomásokon alapultak.

Az előterjesztő ezzel indokolta a törvényjavaslatát:

„2006 őszén a tömegmegmozdulások, illetőleg tüntetések felszámolására történő hivatkozással kivezényelt rendőri egységek a főváros közterületein, – nem egy esetben üzlethelyiségeiben elfogott személyekkel szemben – nagy számban foganatosítottak jogtalan intézkedéseket. Ezek során a megmozdulások helyszínén vagy az azokhoz közeli helyeken jelen lévők egy részét az elfogás vagy előállítás során — gyakran válogatás nélkül — indokolatlanul vagy aránytalanul, brutálisan bántalmazták, őket emberségükben megalázták, majd 72 óráos őrizet után előzetes letartóztatásba helyezték. Számos példa támasztja alá, hogy a gyakran csak „rossz időben, rossz helyen” lévő áldozatok ellen, a rendőrhatalósági eljárást utólag is igazolandó, hamis, illetőleg valótlan tartalmú rendőrségi tanúvallomások alapján indult szabálysértési- vagy büntetőeljárás.

A polgári és politikai jogok szabad gyakorolhatóságának absztrakt sérelme mellett nagyszámú, köztük közvetlenül az életet, a testi épséget, az egészséget, a helyváloztatás szabadságát, illetve a tulajdonhoz való jogot törvényes felhatalmazottság nélkül sértő vagy veszélyeztető egyedi, adott személlyel szembeni rendőrhatalósági cselekmény elkövetésére került sor.

Az ügyekben később eljáró bíróságok pedig sok esetben már önmagukban közhiteles bizonyító erőt tulajdonítottak a rendőrhatalóság eljárásában kiállított közokiratnak, különösen akkor, ha egyéb bizonyíték nem állt rendelkezésre.

A Javaslát közvetlen, szűkebb értelmezésű célja, hogy erkölcsi és jogi elégtételt nyújtson mindazoknak, akiknek a 2006 őszi tüntetésekhez kötődő eljárásokban csorbultak emberi, polgári és politikai jogaik, illetve a tisztességes eljáráshoz való joguk.

Általános, tágabb értelemben azonban a Javaslát célja nyilvánvalóan az is, hogy visszaadja az igazságszolgáltatás jogszerűségébe vetett társadalmi bizalmat, és helyreállítsa a 2006 ősze utáni eljárások során súlyosan megbillent demokratikus és jogállami egyensúlyt az Európai Unió soros elnöki tisztét is éppen betöltő Magyar Köztársaságban.”

A rendőrségen belül komoly ellenérzéseket keltett ez a törvény, olyannyira, hogy Orbán Viktor miniszterelnök és Pintér Sándor belügyminiszter közös levélben fordult a személyi állományhoz, megmagyarázva a törvény célját, és szükségességét.

Kétségtelen tény, hogy a hatályos Alkotmányunk szerint az Országgyűlésnek joga van amnesztiát gyakorolni. Véleményünk szerint alkotmányjogilag is szerencseesebb lett volna, és persze kevésbé bántó, ha az Országgyűlés közkegyelmet gyakorol, mint például a taxisblokádnál. (Ezt a megoldást az LMP javasolta is.) Sokkal kevésbé érezte volna magát a rendőri állomány hiteltelennek, mint most, e törvény hatálybalépése után. Ismerve az Interneten is megjelent reakciókat, ezt még a kormányfői levél sem csillapította.

Az Országgyűlés a törvényjavaslatot 298 igen szavazattal, 60 ellenében fogadta el. A törvény kihirdetésekor, 2011. március 11.-én lépett hatályba.

2011. évi XXIV. törvény az Európai Rendőrségi Hivatallal, a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységgel, a löfegyverrel és a pirotechnikával kapcsolatos törvények jogharmonizációs célú módosításáról (MK:30)

A törvény az Európai Unió jogrendszerének való megfelelést célozza. Hatályba lép: 2011. április 21.-én, míg egyes rendelkezései 2011. október 1-jén, és 2012. január 1-jén lépnek életbe.

2011. évi XXXVI. törvény a Nemzeti Közzolgálati Egyetem létesítéséről (MK:33)

A törvényjavaslatot a kormány nevében a közigazgatási és igazságügyi miniszter terjesztette elő. A törvényjavaslat általános indokolása világosan megfogalmazza a célokat:

„A közzolgálati életpályák megújításának programjában a Nemzeti Közzolgálati Egyetem létesítéséről szóló törvényjavaslat létrehozza a közigazgatás, a rendvédelem, a honvédelem és a nemzetvédelem személyi állományának utánpótlás-képzési bázisintézményét. A jogutód intézményen belül egyetemi karként folytatja tevékenységét a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, a Rendőrtiszti Főiskola és a Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kara.

Az Egyetem létesítésének célja, hogy a közzolgálaton belül a polgári közigazgatás, a rendvédelem, honvédelem és a nemzetbiztonsági szolgálatok személyi állományában a hivatástudat és a szakértelem erősítése összehangolt és tervezett utánpótlásképzésen, a közzolgálati felsőfokú szakemberképzés egységes intézményi bázison alapuljon. A közzolgálati személyzetpolitika igényeinek egyeztetett közvetítése érdekében az Egyetem fenntartói jogait a köz-

igazgatásért felelős miniszter, valamint a rendészetért és a honvédelemért felelős miniszter fenntartói megállapodásán alapuló közös Fenntartói Testület gyakorolja.

A törvényjavaslat célja, hogy a felsőoktatás az új egyetem létesítésével hatékonyabban szolgálja a közszolgálat személyi állományának minőségi fejlesztését. Az Egyetem utat nyit egy integráltabb képzési szerkezetnek az alapképzések, mesterképzések, doktori képzések, szakirányú továbbképzések és az átképzések területén. A képzési területek közötti integráció fontos az állam működésének tágabb összefüggéseit is értő tisztviselők, tisztek nevelésében, és szükséges a közszolgálati életpályák közötti mobilitás megteremtésében.

A törvényjavaslat tartalmazza az új egyetem megalapításának és az átalakulásnak a részletes szabályait.”

Az új oktatási intézménybe átalakulással becsatlakozó Rendőrtiszti Főiskola egyetemi karként látja el – immár nem önálló intézményként – rendészeti felsőoktatás feladatait.

Az új oktatási intézmény működését, és így természetesen a rendészeti felsőoktatás helyzetét sem lehet előre megítélni, ezért lapunk későbbi számaiban rendszeresen beszámolunk az egyetem, és a rendészeti képzéssel foglalkozó kar működéséről.

A Országgyűlés 232 igen szavazattal, 16 nem, és 1 tartózkodás mellett a törvényjavaslatot elfogadta. A törvény 2011. március 29-én, míg egyes rendelkezései 2011. január 1-jén lépnek életbe.

KORMÁNYRENDELETEK

10/2011. (II.22.) Korm. rendelet az egyes szabálysértésekkel, a közigazgatási bírsággal, a hivatásos állomány szolgálati viszonyával, a védett személyekkel, a kifogástalan életvitel ellenőrzésével, valamint az „Életmentő Emlékérem” adományozásával összefüggő kormányrendeletek módosításáról (MK:15)

A kormány rendeletében új szabálysértéseket állapított meg, illetve egyes szabálysértések tényállásait módosította, valamint szövegpontosításokat vezetett át a címben felsorolt jogszabályokban.

Hatályba lépett: 2011. február 23-án, és 2011. március 1-jén.

19/2011. (III.2.) Korm. rendelet a 2011. évi igazgatási szünetről (MK:20)

A Kormány az igazgatási szünetet 2011. július 18-tól augusztus 21-ig, valamint 2011. december 23-tól 2012. január 6-igterjedő időszakra határozta meg.

A rendelet hatályba lépett: 2011. március 5-én.

21/2011. (III.2.) Korm. rendelet a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai és hozzátartozói nyugellátása, valamint a hivatásos és a szerződéses állományúak baleseti járadéka megállapításának rendjéről (MK:20)

A jogszabály hatályba lépett: 2011. március 3-án.

MINISZTERI RENDELETEK

6/2011. (II.15.) NGM rendelet a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hivatásos állományú tagjait megillető nyugellátással kapcsolatos egyes eljárási szabályokról (MK:13)

A rendelet hatályba lépett: 2011. február 16-án.

1/2001. (II.18.) BM. rendelet a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek, valamint a harmadik országbeli állampolgárok beutazásával és tartózkodásával kapcsolatos eljárások díjáról szóló 28/2007. (V. 31.) IRM rendelet és az egyes miniszteri rendeleteknek az egyes migrációs tárgyú törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2010. évi CXXXV. törvény végrehajtásához szükséges módosításáról szóló BM rendeletről szóló 12/2010. (XII. 23.) BM rendelet, valamint a Katasztrófa elhárítási célelőirányzatok felhasználásáról szóló 5/2010. (XII. 3.) BM rendelet módosításáról (MK: 14)

A jogszabály hatályba lépett: 2011. február 19-én, míg egyes rendelkezései 2011. április 5-én, május 20-án, és május 21-én lépnek hatályba.

2/2011. (II.22.) BM. rendelet a belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai illetményének és egyéb juttatásainak megállapításáról, valamint a folyósítás szabályairól szóló 20/1997. (III. 19.) BM rendelet, az igazságügyi és rendészeti miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek kiadásáról szóló 15/2008. (VII. 28.) IRM rendelet és az igazságügyi és rendészeti miniszter felügyelete, irányítása alá tartozó fegyveres szerveknél rendszeresített hivatásos beosztásokról és a betöltésükhöz szükséges követelményekről szóló 19/2008. (IX. 18.) IRM rendelet módosításáról (MK:15)

A jogszabály 2011. március 2-án lépett hatályba.

6/2011. (III.4.) BM. rendelet „A Köz Szolgálatáért érdemjel”, a „Szemere Bertalan érdemjel”, a „Szent György érdemjel”, a „Szent László érdemjel”, a „Szent Flórián érdemjel” kitüntető cím alapításáról szóló 6/2001. (IV. 13.) BM rendelet módosításáról (MK:22)

A rendelet 2011. március 5-én lépett életbe.

8/2011. (III.16.) BM. rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó költségvetési szervek hivatásos állományú tagjainak 2011. évi ruházati utánpótlási ellátmánya felhasználási rendjéről (MK:27)

A rendelet 2011. március 19-én lépett életbe.

10/2011. (III.17.) NGM rendelet a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyával kapcsolatos kártérítési felelősségéről, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnak a hivatásos állomány tagjával szembeni kártérítési felelősségéről, valamint a kártérítési eljárás részletes szabályairól (MK:28)

A jogszabály életbe lépett: 2011. március 25-én.

13/2011. (III.25.) NGM rendelet a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál kormánytisztviselői jogviszony létesítését megelőző pszichikai alkalmassági vizsgálatok rendjéről (MK:32)

Hatályba lépett: 2011. április 2-án.

14/2011. (III.25.) NGM rendelet a Nemzeti Adó- és Vámhivatal bűnmegelőzési, bűnyűldözési, valamint szabálysértési tevékenységével összefüggésben keletkezett adatok kezelésére jogosult szervei meghatározásáról és az adatok kezelésének technikai szabályairól (MK:32)

A rendelet 2011. március 26-án lépett hatályba.

BIZOTTSÁGI ÜLÉS

Parlamenttörténelmi jelentőségűnek tartotta az *Országgyűlés Honvédelmi és rendészeti bizottsága 2. számú, a Honvédelmi és Rendészeti Bizottság hatáskörébe tartozó törvények végrehajtását, társadalmi és gazdasági hatását figyelemmel kíséző albizottságának* 2011. február 24-i ülését Harangozó Tamás, az albizottság elnöke. Ezt azzal indokolta, hogy az ellenőrző albizottság az elmúlt évtizedekben nem működött érdemben. Albizottsági elnökként kötelezettségének tartja az albizottság folyamatos működését, és hogy az betöltse a Házsabályban meghatározott szerepét.

Az Ellenőrző albizottság első, érdemi ülésén a közbiztonság javítása érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szóló 2010. évi LXXXVI. törvény hatásait vizsgálta.

Az ülésen először az albizottság elnöke ismertette *Dr. Baka Andrásnak*, az OIT és a LB elnökének a levelét, amely hosszasan sorolta azoknak a személyi és tárgyi feltételeknek a hiányát, amelyek nem biztosítottak a bírói kar részére, és így a törvény rendelkezései külön terhet rónak az ítélkezésre.

Dr. Szabó Máté, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa is azt emelte ki elsőként, hogy az intézkedéscsomag bevezetésével az államszervezetten belül nem biztosították a személyi és tárgyi feltételeket. Emlékeztetett arra, hogy a gyermekba-

rát igazságszolgáltatásnak több évtizede ENSZ- és európai dokumentumokban le-
szögezett alapelvei, – amelyeket a Magyar Köztársaság réges-rég elfogadott és al-
kalmaz –, sérülnek azáltal, hogy különösebb mérlegelés nélkül, rendőrhatalósági ha-
táskörben, tettenérésnél fiatalkorút szabálysértési értékű vagyoni szabálysértésnél
el lehet zárni.

Dr. Konrád Károly belügyminisztériumi államtitkár rámutatott, hogy korábban saj-
nos az a gyakorlat terjedt el Magyarországon, hogy a felelősségre nevelésnek nem
voltak meg a hagyományai, nem volt következménye, bármit meg lehetett csinálni.
Utalt az ombudsman álláspontjára is, és arra hívta fel a figyelmet, hogy Magyaror-
szágon nincs olyan eszköz – az elzárást kivéve –, amellyel szankcionálni lehetne,
ha fiatalkorú követ el szabálysértést, akár tulajdon elleni szabálysértést, ha nincs
önálló jövedelme. Eddig a jogszabályig nem lehetett szankcionálni, ugyanis nem volt
olyan eszköz a hatóságok kezében, ami a visszatartó erőt megfogalmazta volna.
Ebben történt változás. A kormány a programjában ígérte a közbiztonság helyreállí-
tását, ennek egyik részeként szigorúbb törvényeket is ígértek, ennek jelentős része
volt ennek a törvénynek az elfogadása, ami augusztus 19-én lépett hatályba.

Ezt követően néhány számadattal támasztotta alá a törvénymódosítás szüksé-
gességét:

Tehát 2010. augusztus 19. óta a rendőrséghez 30 730 feljelentés érkezett tulaj-
don elleni szabálysértés elkövetése miatt. Az ügyek 57 százalékában – ez 17 633
eset – ismert, 43 százalékában – ez 13 097 eset – ismeretlen volt az elkövető.

Összesen 19 908 személy ellen indult előkészítő eljárás, amelynek eredménye-
képpen az ismeretlen elkövető ellen indult ügyek 13,5 százalékában – ez 1766
ügyet jelent – vált ismertté az elkövető személye. Ez 2151 személyt jelent.

Az eljárás alá vont személyek 15 százaléka volt fiatalkorú.

A rendőrség 2480 tetten ért elkövetőt vett őrizetbe a gyorsított bírósági eljárás le-
folytatása érdekében, közülük 2408 ellen indult gyorsított eljárás. A hatóságok gyor-
sított eljárásban az elkövetők 91 százalékát marasztalták el, az elmarasztaltak közel
felével, 47 személlyel szemben szabtak ki elzárást, 35 százalékukkal, 778 elkövető-
vel szemben pedig mintegy 19 millió forint pénzbírságot szabtak ki.

Felozlatott társadalmi szervezet tevékenységében való részvétel szabálysértés
elkövetése miatt 32 feljelentés érkezett a rendőrségre. Valamennyi ügyben ismert az
elkövető. Az eljárások jelenleg folyamatban vannak.

A szakmai tapasztalatok szerint az önkormányzatok és a polgárok egyaránt
igénylik a rendőrség határozott és gyors fellépését a tulajdon elleni szabálysértések
visszaszorítása érdekében.

Ami a fiatalkorúakkal szemben alkalmazható elzárások végrehajtását illeti, emlé-
keztetett arra, hogy a belügyminiszter módosította az erre vonatkozó rendeletet. En-
nek értelmében az elzárásra ítélt fiatalkorú nők esetében a Pálhalmi Országos
Büntetés-végrehajtási Intézetben, a férfiak esetében a tököli intézetben kerülnek
végrehajtásra ezek az elzárások.

Csóti András bv. vezérőrnagy, a BVOPK helyettese szintén számadatokkal ér-
velt: A jogszabályi változásokat követően, 2010. augusztus 19-e után büntetés-
végrehajtási intézetben 1118 fő esetében került sor elzárás foganatosítására. Az
összes ügyben az átlagos tartam 20,5 nap volt. Az összes szabálysértési elzárást
töltők 19 százaléka volt tulajdon elleni szabálysértésért. A napi átlagos létszám
120 fő volt.

Emlékeztetett arra, hogy a magyar büntetés-végrehajtás jelentős túlzsúfoltsággal
küzd: 2008. december 31. óta 2260 fővel emelkedett az őrizetükben lévő személyek

száma, az idei évben pedig január 1-től a mai napig 675 fő az, amennyivel többet kell fogva tartani. Ez elsődlegesen nem az elzárásosok számának emelkedéséből adódik, 2008-ban 95, 2009-ben 98, 2010-ben pedig 110 fő volt átlagosan a büntetés-végrehajtás őrizetében.

Az egységes végrehajtás érdekében az országos parancsnok úr szakutasítást adott ki, illetve egy nagyon fontos döntés született annak érdekében, hogy az elhelyezési feltételek biztosítottak legyenek. Így került sor az Állampisztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet solti objektumának újbóli megnyitására, ahol az elzárást hajtják végre.

Dr. Piros Attila r. dandártábornok, az ORFK hivatalvezetője a jogalkotó szóban forgó döntésének három szegmensére hívta fel a figyelmet: a jogszabály rendőrség hatáskörébe utalta a felderítés érdekében végzett előkészítő eljárás lefolytatását; elzárással is büntetni rendeli ezt a fajta szabálysértést; és még egy, a gyorsított bírósági eljárás lefolytatása érdekében történő őrizetbe vételre. E három szegmens az, amely jelentősen újként jelentkezett, és adekvát válaszokat volt képes adni a helyi közbiztonság megerősítése érdekében mind az objektív, mind a szubjektív biztonságérzet esetében.

Az Országos Rendőr-főkapitányságon belül – együttműködve többek között a Rendőrtisztai Főiskolával – sikerült kidolgozni egy olyan módszertani útmutatót, hogy az érintett állomány – ez a rendőrség két szolgálati ágát érinti, nevezetesen a közrendvédelmi és igazgatásrendészeti szolgálati ágát – kellő felkészültséggel tudja végrehajtani ezeket a feladatokat, amely kiegészül a tárgyaláson való kötelező részvétellel is. Visszajelzésekre alapozva kijelentette, hogy a törvény alkalmazásában az eddig szerzett tapasztalatok alapján adekvát, határozott és gyors választ tud adni a helyi közbiztonságot súlyosan sértő esetekben az állam fegyveres rendvédelmi szerve, a rendőrség a közösség számára a szabálysértés elkövetőivel szemben.

Ezt követően a meghívott ágazati szakszervezetek képviselői (BRDSZ, TMRSZ, RSZV, RKDSZ) fejtették ki álláspontjukat. Szinte mindegyikük kiemelte azt, hogy munkavállalói érdekvédelmi szervként első sorban a szolgálati viszonyt érintő körben van mandátumuk képviseletre, de a tagságuk véleményét többségében bekértek, és ezeket a válaszokat írásban megküldték az albizottság számára.

A Magyar Helsinki Bizottság képviselője, *Dr. Novoszádek Nóra* rámutatott, hogy a jogszabály több eleme is alkotmányellenes lehet, amiről sokan és sok helyütt ezt elmondták, illetve például a fiatalok elzárása nemzetközi szerződésbe, gyermekjogi egyezménybe ütközik.

Kiemelte, hogy kriminológiai kutatások kimutatták: a rövid tartalmú szabadságelvonás helyett eredményesebb az alternatív büntetések alkalmazása, amelyek nem szakítják ki az elkövetőt a környezetéből, munkát végezhet, hozzájárulhat a családja megélhetéséhez, és jótételekkel a cselekményével okozott károkat.

Rámutatott arra is, hogy további gyakorlati problémát okoz, amit korábban a Tárasság a Szabadságjogokért és a Magyar Helsinki Bizottság is jelzett amikor még javaslat szintjén volt a törvény, hogy a szabálysértési és a büntetőjog közötti határ elmosása az a gyakorlatban is súlyos visszaeséseket fog okozni. Tehát a dichotómia megbontásából az fog következni, hogy nem alkalmazhatók a szabálysértési esetekben, tehát a kisebb értékre elkövetett esetekben a büntető-eljárásbeli terhelt jogait védő jogintézmények, és nem alkalmazható a közvetítői eljárás sem, a mediáció. Felhívta a figyelmet arra a sokat hangoztatott példára, hogy aki tízezer forint értékben tulajdonít el, mint fiatalok, azt őrizetbe veszik, és elzárásra

büntetik, aki pedig ötvenezer forintos kárt okoz, az pedig közvetítő eljárás keretében önkéntes munkával is kiállhatja a büntetését. Ebben komoly ellentmondásokat érzett.

A sértetti oldalon is van ennek a dichotómia megbontásnak következménye. A sértett a szabálysértési ügyekben nem veheti igénybe ugyanazokat az áldozatsegítő szolgáltatásokat, mint amiket a büntetőeljárás esetében igénybe vehet.

Az albizottsági ülés további részében a bizottság tagjai szóltak hozzá, és tettek fel kérdéseket. Nyilvánvalóan kormánypárti oldalról több érv szólt a törvény hatássága mellett, míg ellenzéki oldalról inkább az ellenkezőjét igyekeztek alátámasztani. Több olyan kérdés is felmerült, melyre a belügyi tárca az ülést követően írásban válaszol.

Az albizottság ülésének végén Dr. Harangozó Tamás összegezte az elhangzottakat, és kiemelte a szakmai, és nem politikai alapokon nyugvó elemzések hasznosságát, és szükségességét. Biztosította a jelenlévőket, hogy albizottsága a jövőben is teret ad a szakmai vitáknak, elemzéseknek.

VISSZATEKINTÉS A MÚLTBA

Az egyetlen hazai rendészeti felsőoktatási intézmény, a Rendőrtiszti Főiskola ebben az évben ünnepi fennállásának 40. évfordulóját. A Népköztársaság Elnöki Tanácsa az 1970. évi 39. számú törvényerejű rendeletével alapította meg a főiskolát, melynek eredményeként 1971 szeptemberében elkezdődhetett a korszerű rendőrtiszti felsőoktatás. Lapunk e rovatában eredeti dokumentumok bemutatásával, a törvényerejű rendeletek születésének kulisszái mögé pillantva emlékezik meg a Rendőrtiszti Főiskola alapításáról.

Természetesen a korabeli alkotmányos viszonyok is törvény-, illetve törvényerejű rendeletkezdeményezési jogot biztosítottak a kormány számára. E jog gyakorlásához persze szükség volt az állampárt legfelsőbb szerveinek előzetes hozzájárulására is. Ezt követően a kormány határozatában rögzítette a magasabb szintű jogszabály kezdeményezését, és ezt továbbította az Országgyűlés, vagy a Népköztársaság Elnöki Tanácsa (továbbiakban: NET) felé.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1970. június 2-án tartott ülésén foglalkozott a fegyveres erők és fegyveres testületek helyzetével, köztük a képzés, továbbképzés kérdésével. Ezt követően Fock Jenő, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány elnöke 1970. július 2-i átiratában kezdeményezte a kormánya nevében a *Belügyi Főiskola létesítéséről szóló törvényerejű rendelet* megalkotását.

A törvényerejű rendelet javaslatának indokolását dr. Korom Mihály igazságügyi, és dr. Benkei András belügyminiszter jegyezte. Íme, néhány gondolat a miniszteri indokolásból:

„Szocialista társadalmunk építésének újabb feladatai minőségileg is nagyobb követelményeket támasztanak a belügyi állomány munkájával szemben. A Belügyminisztérium szervei ennek csak akkor tudnak eleget tenni, ha a fontosabb beosztású tisztek utánpótlásánál, illetőleg képzésénél az igényeket magasabb szintre emelik.

A Belügyi Főiskola létesítéséről szóló törvényerejű rendelet tervezetének alapvető célkitűzése az, hogy felsőfokú ismeretekkel rendelkező szakemberek képzésével megteremtse a magas színvonalú munka feltételeit.

(...) A képzés nappali és levelező tagozaton történik. Ez lehetővé teszi, hogy olyan hallgatók is folytassanak tanulmányokat a Főiskolán, akik egyidejűleg szolgálati feladataikat is ellátták. A képzési idő három, illetve négy évben való megállapítása biztosítja, hogy megfelelő idő álljon rendelkezésre, a felsőfokú ismeretek megszerzéséhez.

A sikeres államvizsga alapján kiadott főiskolai oklevél egyszintenciális szempontból is megnyugtató a hallgató számára, mert amennyiben valamely ok miatt kiválik a belügyi állományból, úgy a polgári életben is megfelelően el tud helyezkedni.

A Főiskola jellege és tevékenységi köre teszi indokolttá, hogy felügyeletét a belügyminiszter lássa el. Az egységes oktatáspolitikai szempontok érvényesülése érdekében a Főiskola politikai, jogi és nyelvi tantervét a belügyminiszter a művelődésügyi miniszterrel egyetértésben hagyja jóvá. Hasonló megfontolások indokolják, hogy az államvizsga bizottságok elnökeit – a belügyminiszter javaslata alapján – a művelődésügyi miniszter nevezze ki.”

Sok mai elképzelés szerint az akkori jogalkotás egyszerű „rábólíntás” volt csupán az előre egyeztetett, és jóváhagyott javaslatokra. Nos, hogy ez mennyi nem így volt, annak egyik jó példája a főiskola alapítása.

A NET 1970. július 31-i ülésének 9. napirendi pontja volt a Belügyi Főiskola alapítása. Az ülésen dr. Markója Imre igazságügyi miniszterhelyettes volt a téma előadója. A napirendi pont megnyitása után bizony jöttek a kérdések, kifogások.

Cseterki Lajos² és dr. Ortutay Gyula³ azt kifogásolta, hogy a jogszabálytervezet nem tartalmazza a főiskola székhelyét, továbbá, hogy a főiskolán szerzett oklevél „az államigazgatás, valamint a társadalmi és a gazdasági élet területén olyan állások betöltésére képesít, amelyek ellátáshoz általában főiskolai végzettség szükséges” illetően megfogalmazása túlzottan általános, és így értelmezhetetlen.

Kádár János⁴ amellett, hogy támogatta a javaslat elfogadását, hiszen „...maga az intézmény sok-sok éve működik, és nélkülözhetetlen”, kifogásolta annak elnevezését. Érvelése szerint a Belügyi Főiskola elnevezés túlzottan általános, nem kifejező, külföldön – pl. a diplomáciai életben – értelmezhetetlen, semmitmondó. Javasolta, hogy az előterjesztők foglalkozzanak még az elnevezéssel. Emellett ő is elfogadhatatlannak ítélte azt az általános megfogalmazást, hogy a diploma a Belügyminisztérium területén kívül nagyon széles körben felhasználható legyen.

Dr. Erdei Ferenc⁵ a főiskola szerepének hármass megfogalmazását boncolgatta: helyes-e a „politikai, szakmai és jogi képzés” nyújtása? Javasolta ennek átgondolását.

Uszta Gyula⁶ rámutatott, hogy a katonaság esetében a korábbi tiszti iskolák főiskolákká alakultak át. Ezek a főiskolák olyan képzést nyújtanak, hogy ha valaki kikerül a néphadsereg kötelékéből, a polgári életben el tud helyezkedni. Példaként említette a különböző üzem-mérnöki és tanári képzettségeket. Javasolta, hogy a Művelődésügyi Minisztériummal úgy állítsák össze a tantervet, hogy ily módon legyen lehetőség a polgári életben való elhelyezkedésre is.

² Ekkor: országgyűlési képviselő, a NET titkára.

³ Ekkor: MTA rendes tagja, Hazafias Népfront alelnöke, a TIT elnöke, az OGY. Kulturális Bizottsága elnöke, a NET tagja.

⁴ Ekkor: az MSZMP KB első titkára, országgyűlési képviselő, a NET tagja.

⁵ Ekkor: MTA rendes tagja, országgyűlési képviselő, a NET tagja.

⁶ Ekkor: Magyar Partizán Szövetség főtitkára, országgyűlési képviselő, a NET tagja.

Dr. Markója Imre a felmerült kérdésekkel és javaslatokkal kapcsolatban elmondta, hogy mivel az ülésen a BM részéről nem jelent meg senki, megnyugtató választ nem tud adni. A javaslatot átdolgozzák a vita során felmerült érvek alapján. Azt már előzetesen kijelentette, hogy a főiskola székhelye szinte biztosan Budapesten lesz. A főiskolai oklevél polgári életben való érvényesülésével egyet értett, de azzal is, hogy sokkal pontosabban kell ezt megfogalmazni.

Így tehát a NET a főiskola alapítását azzal vette le napirendjéről, hogy az előterjesztők pontosabb szövegű javaslatot terjesszenek a testület elé.

A belügyminiszter és az igazságügyi miniszter 1970. december 10-én új előterjesztést nyújtott be a NET-hez a belügyi-tiszti főiskola létesítéséről, melyet a testület 1970. december 18-i ülésén „*Igazgatási- Tiszti Főiskola létesítéséről*” címmel tűzött napirendjére.

Az ülésen 2. napirendi pontként szereplő előterjesztés kiegészítéseként dr. Korom Mihály elmondta, hogy az új előterjesztés készítése során a belügyminiszterrel sokat gondolkodtak a főiskola elnevezéséről. Ennek során felmerült – egyebek mellett – a Jogi Főiskola, Kriminálisztikai Főiskola, Korvin Ottó Főiskola, Münnich Ferenc Főiskola. Ezek részben azért voltak alkalmatlanok, mert igazán nem fejezték ki az alapítandó új főiskola szellemiségét, feladatát, részben pedig a névadók neveit más-más intézmények viselik. Ezért két változatot terjesztettek elő, az Igazgatási - Tiszti Főiskola, és a Rendőrtiszti Főiskola elnevezést. A belügyminiszterrel egyetértésben a második javaslat elfogadását kérte a testulettől. A főiskola nevéből a jellegének is ki kell derülnie. Ez az elnevezés összefoglalóan utalna a főiskola jellegére, és mindenki számára egyértelmű lenne, hogy milyen képzés folyik ott. Ezt az elnevezést az állomány is jobban elfogadja, magáénak tekinti, jobban, mint az államigazgatásra utaló jelzőt. A javaslat beterjesztése előtt konzultáltak a miniszterelnökkel is, aki egyetértett a Rendőrtiszti Főiskola elnevezéssel.

A kialakult vita során többségében egyetértettek ezzel az elnevezéssel. Kádár János külön kiemelte, hogy az első előterjesztés szövegezésében volt a probléma gyökere, ugyanis nem volt világos, hogy kiknek akart végzettséget adni az új főiskola. Az állománynak? A civileknek? Esetleg vegyesen? A módosított előterjesztés és a névválasztás így már szerinte is világos, és támogatja a Rendőrtiszti Főiskola elnevezést is. Javasolta azt is, hogy az oklevél érvényességének magyarázatát hagyják ki a jogszabály szövegéből, mert egyetlen főiskola által kiadott oklevél érvényességét sem magyarázzák meg. Itt is jussanak érvényre az általános elvek.

Uszta Gyula az elhangzottak ellenére továbbra is a Belügyi Főiskola elnevezést tartotta jobbnak, arra hivatkozva, hogy a hatalom megvédésével kapcsolatos ismeretek átadására is sor kerül, ami csak részben a rendőrtisztek feladata.

Dr. Korom Mihály – egyetértésben dr. Benkei András belügyminiszterrel – kiállt a Rendőrtiszti Főiskola elnevezés mellett, és egyetértve Kádár Jánossal, javasolta elhagyni a szövegből a főiskolai oklevél érvényességének magyarázatát. A főiskola nevével kapcsolatosan elmondta, hogy az állambiztonsági szolgálat rendőri szolgálat is, azonkívül a BM felügyelete alatt működő más szervek, mint a Határőrség állományának felsőfokú képzését a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia biztosítja. Itt teljesen csak rendőrök vannak, illetve büntetés-végrehajtási őrök, de ebből a szempontból már rendészeti testületet alkotnak ők is, és „majdnem rendőröknek tekinthetők”.

A vita végeztével Losonczi Pál⁷ az elhangzott javaslatokkal és módosításokkal együtt szavazásra tette fel az előterjesztést, melyet a NET egyhangú szavazással fogadott el.

Igy született meg az 1970. évi 39. törvényerejű rendelet a Rendőrtiszti Főiskola létesítéséről.

A jubileum egyben az önálló rendészettisztai-képzés végét is jelenti. Ahogy lapunk is írt már erről, a 2011. évi XXXVI. törvény döntött a Nemzeti Közszeroláti Egyetem létrehozásáról, amely a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, a Rendőrtiszti Főiskola és a Budapesti Corvinus Egyetem Közizagzatástudományi Kara összevonásával jön létre 2012-ben.

MAGYAR FORRADALMI HUNGÁRIA-PARASZTI KORMÁNY

1970. júli - 6
Szám: C/160/1970

Népköztársaság Elnöki Tanácsa!

A Magyar Forradalmi Hungária-Paraszti Kormány határozata alapján javaslatot teszek

a Belügyi Főiskola létesítéséről szóló törvényerejű rendelet megalkotására.

A törvényerejű rendelet tervezetét esettelen előterjeszttem. A javaslat előadója Benkei András belügyminiszter és dr. Kóroa Mihály igazságügyminiszter.

Budapest, 1970. július 2.

Benkei András
Belügyminiszter

MAGYAR ORSZÁGOS LEVELEZŐ

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ELNÖKI TANÁCSA

C/160/1970 szám. Ék. 19. 1970. júli - 6

A beadvány száma és kelte:
Elnök:
Miniszter:

Létes:
Kiadványozó (javahagyás) előtt:
Kiadványozó (javahagyás) után:
Elküldés előtt (lehetetlen és alacsony után):
Elküldés után (intézkedés helyezés előtt):

Tárgy: NET. 1970. évi... sz. tv. Belügyi főiskola létesítéséről.

Együttel előterjeszt szám:
Kiegészítés szám:
Határidő:
Kedőben érkezett:
Lehetetlen:
Egyeztetés:
Elküldés napja: Elküldés:
Az intézkedésben következik:
Intézkedés érkezett:
Elintézés:

Határidő:
A vázlatot alapjául szolgáló beadvány (ábrák, leírás, jelentés, stb.) száma:
Tárgy:

Ünshés a kiadónak:
Ünshés az intézménynek:

19
Kelt: Tétel: Alapszám:

MAGYAR ORSZÁGOS LEVELEZŐ

Az Elnöki Tanács 1970. júl. 7-iki ülésén tárgyalta. Az elnöki tanács és a miniszterelnök által megalkotott rendeletet.
Benkei András
Viz. Szabó

A kormány eredeti (nyári) javaslata, és a javaslatról nyitott NET dosszié fedőlapja

⁷ Ekkor: a NET elnöke.

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ELNÖKI TANÁCSÁNAK

1970. évi ...³⁹.....számu
törvényerejű rendelete

Rendőrtiszti Főiskola létesítéséről

1.§.

Az 1972/72. tanévvel -Rendőrtiszti Főiskola (a továbbiakban: Főiskola) elnevezéssel - főiskolát kell létesíteni Budapest székhellyel.

2.§.

(1) A Főiskola feladata, hogy a belügyminiszter által meghatározott tiszti munkakörök betöltéséhez szükséges politikai, szakmai képzést nyújtson.

(2) A Főiskola három éves nappali és négy éves képzési idejű levelező tagozattal működik.

3.§.

(1) A Főiskola felügyeletét a belügyminiszter látja el.

(2) A Főiskola tantervét a belügyminiszter, a művelődésügyi miniszterrel egyetértésben hagyja jóvá. Az államvizsga bizottságok elnökeit - a belügyminiszter javaslatára- a művelődésügyi miniszter nevezi ki.

4.§.

Ez a törvényerejű rendelet kihirdetése napján lép hatályba. Végrehajtásáról a belügyminiszter, a művelődésügyi miniszterrel egyetértésben gondoskodik.

Budapest, 1970. december 18.

Losonczi Pál s.k.

Cseterki Lajos s.k.

a Népköztársaság Elnöki
Tanácsának elnöke

a Népköztársaság Elnöki
Tanácsának titkára

Magyar Országos
Levéltár

A Rendőrtiszti Főiskola létrehozásáról rendelkező 1970. évi 39. tvr.

***Vélemények,
beszámolók,
tudósítások***

Kováts Tíbor⁸

**BŰNMEGELŐZÉS AZ ÁLTALÁNOS- ÉS KÖZÉPISKOLÁKBAN –
avagy olcsóbb megelőzni, mint ”kergetni” a bűnt**

Az elszaporodott bűncselekmények megszüntetésének nem csak az a módja létezik, amit a bűnüldöző szerveink gyakorolnak, és amit elvárnak tőlük, azt, hogy derítse föl, fogja el a bűncselekmények elkövetőit, illetve bizonyítsa a cselekményt, hanem a bűncselekmények megelőzése is.

Ugyan a tudományos megfogalmazásokban, és a szabályozásokban is szerepel maga a bűnmegelőzés, mint feladat, de a hosszú évek tapasztalata azt mutatja, hogy a megelőzés az, amire a legkevesebb hangsúlyt fektetik, a legkevesebb pénzt juttatnak rá, illetve nem a legmegfelelőbben végzik.

A megelőzésnek is van több módja, láthatóbb rendőrség, több rendőr az utcán, polgárőrök, biztonsági szolgálatok bevonása a közterületi munkába, térfigyelő kamerák rendszerének kiépítése, bővítése, információ gyűjtése, statisztikák készítése, felhasználása a demonstratív megelőzésre.

De magára a megelőzésre, a jogkövető magatartás elérésére, a sértetté válás megelőzésére, az állampolgárokkal történő fiatal kori foglalkozásra, a leendő elkövetők, a veszélyeztetett fiatalokkal való személyes kapcsolatfelvételre nem fordítunk kellő hangsúlyt.

Ámbátor, meg kell itt jegyezni, hogy a DADA program (Dohányzás-Alkohol-Drog-AIDS) az ORFK Bűnmegelőzési Szolgálatának koordinálásában még fut, és sok minden hasznos dologgal foglalkozik.

De sajnos – bár 1992 óta folyamatosan növekszik – nem lehet általános méretűnek tekinteni, valamint e programmal a valós bajom, hogy nem kifejezetten foglalkozik a sértetté válás kérdésével, ennek teljes átfogásával, illetve az elkövetővé válás lehetséges útjaival, benne az iskolán belüli erőszakkal.

⁸ A szerző nyugalmazott bűnüldözési alosztályvezető, a Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete elnökségi tagja.

Ugyan akkor azt is mondják a főkapitányságok illetékes vezetői, hogy minden kapitányságon működni kell ifjúságvédelemnek, melynek keretén belül ez is a feladatköre.

Ez így igaz. Tehát nem kell mást tenni, csak megnézni az itt dolgozók feladatkörét, és annak teljesítéséhez szükséges munkaidőt.

Továbbá vizsgáljuk meg a másik problémáját a dolognak, a rátermettséget. Be kell látni, hogy lehet szenzációs jó szakember, a szakterületén egyedülálló teljesítményekre képes pedagógiai diplomával rendelkező kolléga, de... És itt az a „DE” ami miatt sok minden nem működik. Nem mindenki tud a gyerekek nyelvén, a gyerekek előtt beszélni. Ez nem biztos, hogy az egyén hibája, csak nem erre a feladatra való.

Ugyanakkor, aki nem érzi magáénak, az nem is tud róla beszélni, hiába van meg a rátermettsége és hiába kap tematikát hozzá.

Álláspontom szerint a fiatalokban történő, a személyt a saját nyelvén megérintő fölvilágosítás – bár az eredménye csak hosszútávon értékelhető csak – sokkal több eredményt hoz a társadalomnak, mint az utólagos munka, a törvény erejének érvényesítése, mely sokkal nagyobb apparátust és anyagi ráfordítást igényel, ugyanakkor az eredményessége is ismert azok között, akik hivatásszerűen üzték azt.

Aktív szolgálatom alatt több iskola is megkeresett, hogy tartsak a gyermekeknek rendhagyó osztályfőnöki óra keretében előadásokat.

Ezek az iskolák elutasították a DADA programot, mivel az előadások nem voltak eléggé személyesek, illetve elmondásuk szerint olyan előadókat ismertek meg, akik nem tudták lekötni a gyerekeket.

Kábítószerral kapcsolatos előadásra egy idő után más civil szerveződések egy-együletet kerestek meg, a honoráriumokat, pedig kigazdálkodták.

Itt kell megjegyezni, hogy jó, hatásos és a gyerekeket is lekötő érdekes előadás hallottam tőlük.

A pályafutásom első felében még, mint körzeti megbízott a körzetembe tartozó három általános iskola 5-8 osztályában tartottam rendhagyó osztályfőnöki órákat a sértetté válásról, illetve a bűnelkövetővé válásról, későbbiekben a sértett helyes viselkedéséről személyes támadás esetén.

Az azóta elmúlt 11 év alatt kapott vissza jelzésekből (személyes ismeretségek útján) megállapítható volt, hogy ezen osztályok tanulóiból elkövetőként nem került az Újpest Rendőrkapitányság látókörébe egy sem.

Sértettként pedig hiába voltak veszélyeztetettek, a helyzetet kezelni tudták, illetve nem lettek sértettek, mivel a társadalmi átlagnál nagyobb körültekintéssel élnek világukban.

Az utóbbi idők társadalmi változásai ismételten felszínre hozták az igényt bünyöldözői munka e formájának.

Az ismételt iskolai megkeresések alapján két 12 évfolyamos gimnáziumban kezdtem el az 5-12 évfolyamoknál az osztályfőnökök igénye szerint a rendhagyó osztályfőnöki órák tartását.

Az egyik iskola egy patinás, magas fölvételi ponthatárral dolgozó gimnázium, míg a másik jóval kevésbé patinás és az előzőnél, kevesebb pontszámmal felvételiztető iskola, és ez által a gyerekanyag is szemmel láthatóan különböző. Mindkét helyen megállapítható, hogy ugyan olyan fogékonyak a gyerekek a témára, mint ahogyan

mindkét helyen ugyan olyan számban fordul elő, hogy ismételt óra tartását kéri egy-egy osztály, ill. az osztályfőnök a gyerekekkel egyetértésben.

Az ismételt órák során mindkét helyen volt olyan osztály, amelyek a megszokott (3x45 perc) bűnmegelőzési témán túl a magasabb szintű, a szocializációs hiányokból adódó bűnözés, illetve a kirekesztés, megkülönböztetés kérdéseit feszegették.

Ez is egy elismerés a munkáért, mint ahogyan sok évvel ezelőtti munkámért ezen a területen elismerés volt, hogy nem lett azon gyerekekből bűnöző, illetve sokkal kevesebb sértett került ki e rétegből, valamint az, hogy évekkel későbbi sértetté válás túlélése, földolgozása a felvilágosítási munka eredményeként zökkenőmentesen ment.

De az igazi elismerést egy éve kaptam az egyik iskolából, ahova egy szülő írt köszönő levelet, mivel a gyermeke emlékezett az óra anyagára és ezt fölhasználva sikeresen menekült meg, hogy egy rablás áldozatává váljon.

Az órák anyaga vázlatosan:

Sértett – és a sértettek osztályozása:

- **a viktimológiából is ismert: önhibából eredő sértetté válás,**
- **az elkövetői réteg részéről megnevezett belső személyiségi jegyek összessége, mely a sértett személyre az avatott szem számára jól látható.**

A sértetté válás módjai:

- **Ötletek a sértetté válás elkerülésére (korosztály szerinti szelektálással)**
 - **kiemelten kezelve az egyes személyeknél jelzett született adottságok tudatos megváltoztatását, a pozitív életszemlélet meghonosítását, az önbizalom egészséges mederbe terelését.**

A sértett és az elkövetővé válás közötti köztes állapot és ezek esélyei:

- **Diszkó drogok, dohányzás és az alkohol hatása és következményei a sértetté válás és az elkövetővé válás szemszögéből**

A sértett dolga, cselekvési sémája az erőszakos bűncselekmények során, illetve azt követően:

- **Esetgyakorlatokkal a hallgatóság szabad gondolkodásából szakadó reakciós ötleteik fölhasználásával helyes irány mutatása, valamint sematikus cselekvési sor rögzítése a gyerekekben,**
- **Pszichés oldás megkezdése a sértetté válás pszichikai traumájának megelőzésére.**
- **Menekülési esélyek fölmérése,**
- **A legkisebb lelki, fizikai és anyagi sérüléssel kikerülni az esemény-sorból,**
- **A cselekménysor során az elkövető rögzítése,**
- **A rendőrség értesítése, az eljárás várható menete.**

Az elkövető

Bűnelkövetővé válás esélyei korosztály és társadalmi háttér szerint:

- **Iskolai cselekmények, mint pl. az iskolai csínytevésektől, a vétlen súlyos testi sértések,**
- **okozásán keresztül az iskolán belüli erőszakig,**
- **Közlekedés, szórakozás,**
- **Szabadidős tevékenységek.**

Az előadásokhoz alapkövetelmény, hogy az osztályok nem vonhatók össze.

Szükséges, hogy a gyerekek „maguk között” a saját társaságukban legyenek.

Ha a gyerekek oldódásához szükséges, a felügyelő tanár és az osztályfőnök „távolmaradását” is biztosítani kell.

A gyakorlati tapasztalatom szerint – ha a figyelem fönntartásához az szükséges – a társaság „visszafogó” emberét el kell távolítani az órától. A következő alkalommal ez a gyerek fogja külön kérni, hogy részt vehessen az előadáson.

De a fenti anyagot, mint klasszikus előadást, nem lehet mindig eredményesen átadni a gyerekeknek.

Emlékezzünk vissza a saját tanulmányainkra. Annak a tanárnak, előadónak az óráit szerettük, mely a mi nyelvünkre íródott, számunkra is érthető volt, és mindez le tudta kötni a figyelmünket.

Pontosan ezért a gyerekeket aktívvá kell tenni az órákon.

A témát és annak megközelítését fogóssá tenni csak akkor lehet, ha azt az iskolai előadásoktól, a mindennapi tanórák monotonitásától eltérően, a saját nyelvükre lefordítva, az ő életvitelükbe beleillő példákra lefordítva adjuk át.

Ezzel elérhető, hogy a tőlük idegen, sokszor számukra félelmetes, vagy csak a filmekből - híradásokból ismert és ezért humorosan vett cselekményeket közel lehessen hozni hozzájuk, a figyelmüket fölkelte önálló gondolkodásra készítve őket elérni, hogy a leadott anyag legalább egy része megmaradjon bennük. Ezt elősegíti, ha az előadás szuggesztív és a gyerekek saját maguk visszatérnek későbbiekben a témához és azt átbeszélnek.

A gyakorlati tapasztalat azt mutatja, hogy akkor volt sikeres az előadó, akkor tudta megfogni a gyerekeket, ha azok újabb óra tartását maguk kérik az osztályfőnöktől.

Az előadásokat erőltetni nincsen értelme.

Amíg az iskolák pedagógusai, az igazgató, nem ébred rá ennek a szükségességre, semmi esélye nincs a gyerekeinknek.

Az utóbbi időkben volt szerencsém, két olyan iskolában is órát tartani, ahová a „nem egyszerű gyerekek” járnak.

Ezen az órákon tapasztaltak még jobban megerősítettek abban a hitemben, hogy igen is, foglalkozni kell ezekkel a gyerekekkel is, SÓT!!!! Ezekkel igazán.

De úgy, hogy az iskolák tantervébe már eleve bele van építve a rendőr, mint oktató, havi rendszerességgel. Más jogokkal, más köztétésekkel, mint a tanárok.

Rendszeres, visszatérő jelenléte, közelsége a kapcsolatépítés alapja. Fontos e helyeken az elérhetőség, a tapinthatóság, a bizalom megszerzése és az előadások-beszélgetések keretébe foglalatos hosszú távú, következetes nevelés.

Szükséges, hogy legyen egy ember, akihez fordulhatnak, akinél megnyílnak, aki szakember, de még is elérhető „felnőtt barát”.

Szükséges lenne a hátrányos helyzetű gyerekeknél előadások tartása a bűnelkövetővé válás megelőzésére hasonló metodika szerint. Bár furcsának tűnik, de ugyan ezen rétegnél nem lehet elmenni annak szükségessége mellett, hogy már az óvodában, illetve a korai felnőtt korban történő nevelés is elengedhetetlenül szükségessé vált. De ez egy későbbi összefoglaló anyaga.

Mindezek fölvetik a „Kikkel? Miből? Hogyan?” kérdéseit.

Kipróbált, szakmailag és emberileg beérett, jelentős pedagógiai érzékkel rendelkező rendőrökből.

De úgy, hogy a rendőrt az eredeti szolgálatában (munkájában) meghagyva, részére ezen külön tevékenységre felkészülési időt, valamint szabadidőt biztosítva.

Miért?

1. *mert a napi életből vett tapasztalatai miatt marad napra kész és hiteles;*
2. *mert fáradtan, egy éjszakás szolgálat után, vagy egy kihallgatásból éppen csak kiugorva nem lehet a gyerekekkel eredményesen foglalkozni;*
3. *mert csak pihenten érdemes előadni, illetve egy jelentősebb szellemi leterheltség után csak pihenten szabadna ismét szolgálatba állni;*
4. *mert folyamatosan, csak ezzel foglalkozni nem lehet, mivel belefásul az előadó és elveszik az előadás, beszélgetés különlegessége. Pont az, amitől a gyerek érdeklődik, amitől megmarad benne az óra anyaga.*

Ugyan akkor külön juttatási formát kellene kidolgozni annak a rendőrnek a részére,

- *aki alkalmas a feladatra,*
- *aki elvállalja,*
- *a visszajelzések alapján be is válik, hiszen ez utóbbi a legfontosabb.*

Igaz, ez az amúgy is alulfinanszírozott, lefiatalított, jelentős létszámhiánnyal küzdő, önbecsülését veszített rendőrségünket terhelné.

A programban résztvevő rendőrök szolgálatból történő kiesése a létszám hiányunkat duzzasztaná, míg a finanszírozása is a szegényes anyagi kereteinket sújtaná. Kivéve abban az esetben, ha e célra egy EU támogatási célkeretet lehetne csatolni. De ennek a kidolgozása nem ide tartozik.

Az is igaz, hogy e program eredménye csak minimum tíz évben mérhető.

DE!

Mennyivel kifizetődőbb a fiatalok bűnözés visszaszorítása megelőzéssel?

Mennyivel kifizetődőbb a roma kisebbség integrációja a társadalomba megelőzéssel, neveléssel, mint a törvény, erőszak szervezeten keresztüli betartatása?

Kétség nem fér hozzá. Az elmúlt húsz év során mindent megtettünk annak érdekében, hogy az olcsóbb és egyszerűbb részt válasszuk.

A nem átgondolt törvénymódosítások, szolgálati utasítások, a média felé történő túlzott engedékenységek, a rendőrség lejárásával kapcsolatos hangulatkeltő hírek le nem reagálása, az át nem gondolt segélyezési rendszerek kifejlesztése.

Csak egy pár példát hoztam föl, melyek eredményeképpen elértük, hogy fölött egy generáció,

- *akiknek életforma lett a bűnözés,*
- *akiknek követendő példát mutatnak a bűnözők,*

- *akiknek a becsületes munkavégzés – ha nem is bűnöznek – nem a megélhetés szükséges része.*

Csak magunknak gratulálhatunk.

Minden gondolkodó ember tudja, hogy rövidtávon olcsóbb segílyt osztani, mint hosszú távon, folyamatos munkával a problémát kezelni, a probléma forrását megszüntetni.

Abban az esetben, ha az éppen illetékes rendőri vezetés, mint az éppen hatalmon lévő kormányzó párt vezetése ráébred, hogy változtatni kell, és hajlandó ezért anyagi, és szellemi forrásokat mozgósítani, esélyét látom annak, hogy körülbelül 10-15 év múlva a fiatalokú bűnözés szintje visszatérjen húsz évvel ezelőttire, illetve más programokkal kiegészítve egy hosszabb időintervallum leteltével a hátrányos helyzetű kisebbség integrációja is erőteljes előre lépést mutasson.

Én nem mondom azt, hogy a fentiekben vázolt bűnmegelőzési taktikával 100 százalékos az eredmény, de az eddigi gyakorlati és szakmai tapasztalataim eredményei – úgy érzem – följogosítanak arra, hogy ezt az ajánlást tegyem.

Riport

Hévíz. E város nevének hallatán szinte mindenkinek a méltán híres gyógyvíz, a szanatóriumok, a hosszú, pihentető séták, és az „otthagyt” fájdalmak jutnak eszébe. A Belügyminisztériumnak már nagyon régóta önálló szanatóriuma volt Hévízen, amely jelenleg – az egységes állami egészségügyi szolgálat kialakítása után – a Honvédkórház - Állami Egészségügyi Központ Hévízi Rehabilitációs Intézeteként működik.

Az Intézet működéséről kérdezte **Hóbor Zsolt Német Lajos igazgatót**.

Igazgató úr! Mekkora kapacitással működik a szanatórium, és hogyan lehet bekerülni?

A kétszáz férőhelyes gyógyházunkban 72 ágyat a TB finanszíroz, ezekre a helyekre a rendvédelmi szervek dolgozói, nyugdíjasai igényelhetnek beutalót a szakrendeléseken. A fennmaradó 128 férőhelyet fizető vendégeink vehetik igénybe félpanziós ellátással, orvosi vizsgálattal, gyógyulásukhoz szükséges különféle terápiás kezelésekkal. Mindkét igénybevétel előtt tanácsos kikérni szakorvos véleményét arról, hogy nincs-e ellenjavallata. Beutaltjaink két, három hétre érkeznek, míg a térítési díj ellenében igénybe vehető legrövidebb kúraidő egy hét, hiszen a reumás, mozgásszervi elváltozások kezelése, gyógyítása hosszadalmas lehet.

Milyen kezelések várják az idelátogatókat?

Mindenekelőtt a termálvizes medencénket említeném meg, amelynek a vize a hévízi gyógytóból érkezik hozzánk. A kellemes 35-37 fokos gyógyvízben ugyan korlátozott ideig javasolt csak tartózkodni, de jótékony hatásait így is kifejti. A termálmedencénk mögött egy 22,5 méteres, vesztített víztükrű uszoda várja az úszni vágyókat. A két medencében kerül sor – orvosi javaslat szerint – a víz alatti csoportos tornákra.

Nagyon fontosak a teljes körű fizioterápiás kezelési lehetőségeink: többek között interferencia, ultrahang, magnetótherápia, iontoforézisek, izomerősítő és más elektromos kezeléseket tudunk nyújtani.

Két, jól felszerelt tornaterem áll a rendelkezésünkre, ahol egyéni, és csoportos gyógytornákat tudunk biztosítani kiváló szakembereink vezetésével.

Nem elhanyagolható a hidroterápiás blokkunk sem: négy rekeszes galvánfürdő, pezsgőfürdő, szénsavfürdő, tangentor és stangerbad állnak a rendelkezésünkre.

A gyógyvízhez kapcsolódik még az iszappakolás is, ahol a 38-42 °C hőfokú hévízi iszap kerül alkalmazásra a megfelelő testrészekben. Az iszap mellett egyéb más gyógyszeres krémek, folyadékok kerülhetnek a test meghatározott részeire, többek között antiflogisztikus-, PCP-, vagy ritex pakolás. Ezen kívül a kezelés fontos része a masszázs is.

Mindemellett a vendégeink rendelkezésére áll finn szauna, infra szauna, szolárium, Kneipp-taposó, és sókabin is.

Ezek a gyógykezelések nyilván személyre szabottak.

Természetesen. Minden gyógyulni vágyó betegünk orvosi beutalás alapján érkezik hozzánk. A szállás elfoglalását követően kerül sor az egészségügyi felvételre, majd a nyitó orvosi vizsgálatra, ahogy szakorvosaink személyre szabottan állapítják meg az egyes gyógykezeléseket, és azok számát. Az itt-tartózkodás idejétől függően egy, vagy két vizitre is sor kerül, ahol a kezelőorvos szükség szerint módosíthatja, finomíthatja a felvételkor előírt kezeléseket. A gyógykúra végén pedig záró orvosi vizsgálaton is meg kell jelenni betegeinknek, ahol az általános orvosi vizsgálat eredményei alapján kerül kiállításra az orvosi zárójelentés. Emellett folyamatos nővéri ügyeletet is biztosítunk, így senki sem marad orvosi ellátás nélkül.

Milyen fejlesztések várhatóak a jövőben?

A szűkös anyagi lehetőségek minket sem kerülnek el. Emellett azonban igyekszünk fejlődni, gyarapodni. A sókabin, az infrasauna, a nürnbergi rácsos felfüggesztő az utóbbi idők fejlesztései közé tartozik. Nagy hangsúlyt fektetünk a folyamatos karbantartásra, állagmegóvásra, hiszen ez nélkülözhetetlen a magas színvonal fenntartásához. A nehézségek ellenére dr. Svéd László o. altábornagy úrral, a Honvédkórház rehabilitációs főigazgató-helyettesével minden tőlünk telhetőt megteszünk a fejlesztések, korszerűsítések érdekében, hogy a vendégeink minél elégedettebben távozzanak a kúra végén.

Hol tájékozódhatnak a kezelés, pihenés után érdeklődők?

Mindenekelőtt a www.bmheviz.hu honlapunkon találják meg a legfontosabb információkat, de természetesen az ott olvasható telefonszámainkon is állnak munkatársaim minden érdeklődő rendelkezésére. A legfontosabb viszont, hogy kezelőorvosukkal, szakorvosukkal konzultáljanak a szükséges kezelésekről, hiszen szanatóriumunk a pihenés mellett első sorban a gyógyulást, a rehabilitációt szolgálja.

Szakmai-tudományos közlemények

Rovatvezető: Dr. Kovács Gyula

szakcikkek,
tanulmányok,
dolgozatok

Dr. Kovács Gyula⁹

NÉHÁNY AJÁNLOTT KRIMINÁLMETODIKA SZEMPONT, AZ ÜGYNEVEZETT GYŰLÖLETBŰNCSELEKMÉNYEK NYOMOZÁSÁHOZ¹⁰

1. Bevezetés

„Az Amnesty International (a továbbiakban: AI) nemzetközi szervezet, amely az emberi jogok elismeréséért küzd. Olyan világot szeretne, ahol minden egyes emberre vonatkoznak az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában leírt jogok és a nemzetközi emberi jogi megállapodások.”¹¹

Az AI „Erőszakos támadások a romák ellen Magyarországon (Itt az idő a rasszista indíték kivizsgálására)” című – 2010. november 10-ig „bizalmas, embargó alatt álló” – jelentésében arra a megállapításra jutott, hogy „a magyar hatóságok nem ismerték fel és nem léptek fel hatékonyan a romák elleni erőszak ellen Magyarországon, többek között azzal, hogy elmulasztották az esetleges rasszista motiváció kivizsgálását”.¹²

Az AI az inkriminált jelentésben foglalt megállapításait egy a kilenc esetből álló, hat emberélelet követelő, a roma közösség tagjai ellen 2008-ban és 2009-ben Magyarországon elkövetett támadássorozattal, illetve egyéb incidensekkel kapcsolatos kutatásaira alapozta. Az AI úgy véli, hogy „ugyan léteznek gyűlölet-bűncselekményre vonatkozó rendelkezések, de ezek végrehajtása nem megfelelő, többek között azért, mert a rendőrségnek nincs megfelelő kapacitása arra, hogy felismerje és kivizsgálja a gyűlölet-bűncselekményeket, és nincsenek képzések, melyek növelnék a hatékonyságukat e téren. Ugyancsak hiányzik a rendőrök részére készült általános iránymutatás arra vonatkozóan, milyen módon kell az ilyen típusú bűncselekményeket kivizsgálni, valamint hogyan kell kezelni az állítólagos áldozatokat. Szintén hiányzik az ügyészeknek készült iránymutatás, hogy miként kell felügyelniük az ilyen esetek nyomozását. A gyűlölet-bűncselekmények áldozatai részé-

⁹ A szerző szakíró, újságíró (a Magyar Újságírók Országos Szövetségének és a Tudományos Újságírók Klubjának tagja), a Rendőrtiszti Főiskola Kriminálisztikai Tanszékének oktatója, a Magyar Bűnöldözők Szakmai Egyesületének tudományos titkára.

¹⁰ Az anyag részét képezi, ha úgy tetszik, előtanulmánya egy későbbiek során kiadásra kerülő, terjedelmesebb műnek.

¹¹ Mi az Amnesty International? – idézet az AI honlapjáról. Forrás: <http://amnesty.hu/mi-az-amnesty-international>

¹² Forrás: <http://amnesty.hu/dokumentumok/>

re biztosított állami segítség és támogatás pedig nem megfelelő. A megelőzést illetően a hatóságok nem tesznek hatékony intézkedéseket a probléma jellegének és mértékének feltérképezése érdekében, többek között azért, mert nem gyűjtenek részletes, etnikai szempont szerint lebontott adatokat a gyűlölet-bűncselekményekről, ami a tendenciák felismerését és így a megfelelő programok kidolgozását is akadályozza.

A jelentés a hatóságok részére tett ajánlásokkal zárul, miszerint tegyenek hatékony és az emberi jogi követelményeknek megfelelő intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben megakadályozzák a rasszista támadások elkövetését Magyarországon. Továbbá biztosítsák, hogy az ilyen eseteket azonnal, függetlenül, pártatlanul és alaposan kivizsgálják, a felelősöket tisztességes eljárás során bíróság elé állítsák, a sértetteket pedig méltósággal kezeljék, és megfelelő jóvátételben részesítsék úgy, hogy a hatóságok eljárása összhangban álljon a nemzetközi emberi jogi normák szerinti kötelezettségeikkel.¹³

E tanulmány elkészítésére alapvetően az AI hivatkozott jelentése ösztöklét. (Nem alapvetően pedig az a tény, hogy a gyűlölet-bűncselekmények nyomozására valóban nem készült módszertani útmutató.) Az első részében kísérletet teszek arra, hogy az AI-jelentés sarkalatos pontjaira reflektáljak. A második részében pedig egy rövidebb lélegzetű, a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos büntető anyagi jogi felvezetést követően a közösség tagja elleni erőszak¹⁴ bizonyításának tárgyával foglalkozom. Bízom benne, hogy írásom néminemű támpontot fog nyújtani a gyakorlati jogalkalmazók számára.

2. Az Amnesty International megállapításaival kapcsolatos reflexiók

Az AI kérdéses jelentésében a következő főbb megállapításokat tette közzé:

- a rasszista indíttatású bűncselekmények sajátos hatást gyakorolnak a közösségekre, az áldozatokra és az egész társadalomra;
- a büntető igazságszolgáltatási rendszer hiányosságaiból következően, a magyar hatóságok nem akadályozzák meg a romák elleni erőszakos cselekményeket, illetve nem lépnek fel azok ellen;
- hiányoznak a nyomozási szakra vonatkozó iránymutatások, értve ezen különösen a gyűlölet motiváció tisztázását, mint minősítő körülményt;
- nincsenek gyűlölet-bűncselekmények nyomozására szakosodott rendőri egységek;
- az áldozatok (a fentiek következtében) nem kapják meg a megfelelő jóvátételt, a nekik egyébként járó segítséget és támogatást;
- nincsenek a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó részletes adatok, így a tendenciák nem ismerhetők fel, ennek következményeként a szakpolitikai válasz is elmarad.

Mielőtt az AI-jelentés hivatkozott megállapításaira reflektálnék, előljáróban hadd szögezzem le: megítélésem szerint, a jelentés alkalmatlan arra, hogy abból megalapozott következtetéseket lehessen levonni a Magyarországon élő kisebbségek (jelen esetben praktikusán a romák, vagy magukat romáknak, illetőleg roma származásúaknak vallók) helyzetére.

Hangsúlyozom: a jelentés nem csak azért hasznavehetetlen (óvatosabban fogalmazva: kevésbé hasznavehető), mert megállapításai nem fedik a valóságot (az anyagban részigazságok természetesen fellelhetők), hanem mert a kutatási mód-

¹³ Forrás: <http://amnesty.hu/dokumentumok/>

¹⁴ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 174/B. §.

szereit illetően problematikus. Az AI delegáció tagjai például a nyomozások irataiba betekintési jogosultsággal ab ovo nem rendelkezhetek, és noha „a kutatás során a delegáció tagjai találkoztak azokkal a családokkal, akiket a támadások közvetlenül érintettek, a roma közösség tagjaival, a helyi roma kisebbségi önkormányzatok képviselőivel, a helyi polgármesterekkel; helyi és megyei rendőrökkel, valamint megyei ügyészekkel és bírókkal”,¹⁵ azonban ez utóbbi hatóságok véleménye nem igazán lett előtérbe állítva. A jelentést lényegében különböző, úgynevezett emberi jogi dokumentumokból, illetve korábbi vizsgálatok anyagából ollózták össze (elég, ha szemügyre vesszük a végjegyzetet): sőt belőle a hatóságok irányába történő negatív elfogultság, következtetései leginkább csak feltételezéseken alapulnak.

A következőkben a jelentés fontosabb megállapításait veszem – a teljesség igénye nélkül – górcső alá.

2.1. A rasszista indíttatású bűncselekmények sajátos hatást gyakorolnak a közösségekre, az áldozatokra és az egész társadalomra

Az AI első megállapításával nem szállok vitába. Mindössze annyit szeretnék megjegyezni, hogy minden bűncselekmény negatív, ha úgy tetszik sajátos hatást gyakorol a társadalom egészére. A különböző típusú és más-más indíttatású jogsértések pedig ezen belül is speciális hatást fejtenek ki a társadalom egyes csoportjaira (pl. az erőszakos nemi erkölcs elleni bűncselekmények jellemzően a nőkre, a gépjárművekkel kapcsolatos deliktumok az úgynevezett „autós társadalomra” stb.). A dolgok természetéből eredően a bűncselekmény leginkább arra gyakorolja a legközvetlenebb negatív hatást, aki ellen a jogsértő magatartás irányul. Ez a személy a sértett vagy áldozat (vagyon elleni bűncselekményeknél károsult), másképpen fogalmazva: a passzív alany (csak és kizárólag olyan bűncselekményeknél, ahol az elkövetési magatartás erőszakos jellegű, és fizikai vagy pszichikai sérelmet okoz).

Az AI első pontban foglalt megállapításai tehát túlon túl általánosak, valamint semmi újat nem tartalmaznak, mondhatni, a jelentés készítői feltalálták a csőben a lyukat (vagy a spanyolviaszkot).

2.2. A büntető igazságszolgáltatási rendszer hiányosságaiból következően, a magyar hatóságok nem akadályozzák meg a romák elleni erőszakos cselekményeket, illetve nem lépnek fel azok ellen.

Az AI-jelentés második pontban rögzített felvetéseire a rövid válasz: a magyar hatóságok dehogynem lépnek fel! A valamivel bővebb felelet: ez így ebben a formában nem igaz! Már miért ne lépnének fel a magyar hatóságok a romák elleni erőszakos cselekmények elkövetése miatt? Nos, ha tüzetesebben megvizsgálom a kérdéses mondatot, akkor látható, hogy az állítás első fele igaz, a második fele hamis, de amennyiben mindkét állítás igaz lenne (de nem az), akkor sincs közöttük ok-okozati összefüggés!

Nézzük elemeire bontva az inkriminált állítást! Való igaz, hogy hazánkban a büntető igazságszolgáltatási rendszer komoly problémákkal küszködik. Bócz Endrét, mint élő klasszikust (vagy legendát) idézve: „Magyarországon a büntető igazságszolgáltatás még sohasem volt ilyen mélyponton!” (Az autentikus forrást senki ne keresse, az idézett állítás 2009 decemberében, egy informális tanszéki záró értekezleten hangzott el.)

¹⁵ Forrás: <http://amnesty.hu/dokumentumok/>

A mondat második fele egyfelől ismételten nem fogalmaz konkrétan (értem ez alatt a „magyar hatóságok” kifejezést), másfelől pedig nem igaz: a magyar hatóságok, pontosabban a nyomozó hatóságok minden tudomásukra jutott bűncselekmény esetén eljárnak és megakadályoznak minden erőszakos cselekményt (tehát a romák ellen irányuló erőszakos cselekményeket is), illetve fellépnek azok ellen. Érdeklődöm: hol található arra vonatkozóan bármilyen adat, hogy a nyomozó hatóságok ölbe tett kézzel nézték a romák ellen irányuló bűncselekményeket? Nos, hol? Sehol, mert nincs ilyen. Van helyette azonban az AI részéről pánik- és hisztériakeltés, amelyet néhány jogvédő gerjeszt, továbbá hangzatos lózungok, valamint egy minisztériumi vezetés, amely túlértékel (vagy inkább túlliheg) mindent (már bocsánatot kérek)!

2.3. Hiányoznak a nyomozási szakra vonatkozó iránymutatások, érteven különösen a gyűlöletmotiváció tisztázását, mint minősítő körülményt.

A harmadik pontban foglalt felvetések nagyjából fedik a valóságot, viszont némiképp tájékoztatlanságról tesznek tanúbizonyságot.

A Rendőrtiszti Főiskola (a továbbiakban: RTF) Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszéke – egyebek mellett – a következő Btk. különös részi bűncselekményeket oktatja:

- Az emberiség elleni bűncselekmények (Btk. XI. fejezet): Népiirtás (155. §), Apartheid (157. §);
- A személy elleni bűncselekmények (Btk. XII. fejezet): Emberölés (166. §), Testi sértés (170. §), Közösség tagja elleni erőszak (174/B. §), Személyi szabadság megsértése (175. §);
- A közrend elleni bűncselekmények (Btk. XVI. fejezet): Közösség elleni izgatás (269. §).

Megjegyzendő, hogy az aljas indokból, illetőleg (vagy) célból történő elkövetést mint minősítő körülményt, a felsorolt bűncselekmények közül az Emberölés [166. § (2) bekezdés c) pontja], a Testi sértés [170. § (3) bekezdés első fordulata] és a Személyi szabadság megsértése [175. § (3) bekezdés a) pontja] tartalmazza. Aljas indoknak minősülhet az is, ha az elkövető az inkriminált bűncselekményeket a sértett (esetünkben passzív alany, illetve áldozat) valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása miatt valósítja meg.

Az RTF Kriminálisztikai Tanszéke – más deliktumok mellett – oktatja az élet elleni bűncselekmények (ezen belül súlyozottan az emberölés), a testi sértés és a személyi szabadság megsértése nyomozásának specifikumait.

Jelzem, hogy az RTF hallgatói a büntetőjogi és a kriminálmetodikai ismeretek mellett a büntetőeljárás-jogi, a kriminológiai (ezen belül szak-kriminológiai, például: az erőszakos bűnözés), a krimináltechnikai és a krimináltaktikai ismeretanyagot is elsajátítják. A számonkérés formája büntetőjogból és kriminálisztikából félévente kollokvium, az abszolutóriumot követően pedig záróvizsga. A végzett hallgatók képesek arra, hogy a megszerzett tudást szintetizálva bármilyen bűncselekmény nyomozását eredményesen lefolytassák: a történeti tényállás alapján az adott cselekményt minősítsék, a hatáskört és az illetékességet megállapítsák, az elsődleges intézkedéseket és a halasztást nem tűrő nyomozási cselekményeket elvégezzék, majd meghatározzák a bizonyítás tárgyát és ennek eredményeképpen megtervezik és megszervezzék a nyomozást. Összegezve: önmagában az a tény, hogy a közösség tagja elleni erőszak, valamint a közösség elleni izgatás nyomozásának

speciális szabályait taglaló főiskolai jegyzet (még) nem készült el, nem lehet akadálya annak, hogy a tudomásra jutást követően a nyomozó hatóság ezekben a bűnügyekben sikeresen eljárjon. Nem mellesleg, a hallgatók rendelkezésére áll az emberölés, valamint a testi sértés nyomozása című kriminálmotivációs jegyzet is.

A „*gyűlölet motiváció tisztázásával*” kapcsolatosan: az elkövető célját és a motivációs tényezőket nem csak abban az esetben vizsgálja a nyomozó hatóság, ha a célzat és a motívum – mint az általános törvényi tényállás szubjektív oldalának nem szükségképpen ismérve – az adott törvényi tényállásban szerepel.

Egyfelől a Be. 75. § (2) bekezdése kimondja, hogy a bizonyítás a büntetőeljárás járulékos kérdéseinek – különösen a polgári jogi igénynek – elbírálásában jelentős tényekre is kiterjedhet. Ilyen jelentős tények lehetnek például a bűncselekmény elkövetését közvetlenül lehetővé tevő okok és körülmények. Másfelől, ezzel párhuzamosan a 63/A. § (1) bekezdése – Intézkedés a bűnözés megelőzésére és más eljárás kezdeményezésére alcím alatt – úgy rendelkezik, hogy a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság a bűncselekmény elkövetését közvetlenül lehetővé tevő, a büntetőeljárás során megállapított okokról és körülményekről a további bűncselekmények megelőzése végett, ha ez szükséges, haladéktalanul, de legkésőbb az eljárása befejezésekor tájékoztatja a bűnözés megelőzésére illetékes állami vagy önkormányzati szervet. (A bizonyítás tárgyáról a későbbiek során még szölok.)

Végezetül nem mellékes szempont az sem, hogy az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztikai Rendszer (ENYÜBS)¹⁶ a sértettel és az elkövetővel kapcsolatos oksági tényezőket (is) gyűjti, illetőleg rögzíti (Összevont BT lap 18. és 37. rovat, Összevont BA lap 19. rovat, B lap 19. rovat, T lap 37. rovat).

Hiányoznak a nyomozási szakra vonatkozó iránymutatások? Nincsenek tisztázva a motivációs tényezők és a minősítő körülmények? Ezeket az állításokat erősen kétféleképpen!

2.4. Nincsenek gyűlölet-bűncselekmények nyomozására szakosodott rendőri egységek.

A negyedik pontban szereplő kinyilatkoztatás bővebb kifejtést igényelne. Erre egyfelől területi megkorlátozások és kompetenciahiány miatt nem vállalkozhatom. Mindenesetre felvetődik a kérdés, hogy vajon az AI munkatársai milyen mélységben ismerik például a Rendőrség szervezeti felépítését, valamint az egyes nyomozószervek belső tagozódását, azok hatáskörét és a legbelső ügymegosztást? Az is talány számomra, hogy a jogvédő szervezet milyen információk alapján jutott ezekre a következtetésekre?

2.5. Az áldozatok a fentiek következtében nem kapják meg a megfelelő jóvátételt, a nekik egyébként járó segítséget és támogatást.

Elhhez a témához – ugyancsak kompetenciahiány miatt – nem tudok érdemben hozzászólni. Annyit hadd jegyezzek meg, hogy amennyiben valóban, ismétlem: valóban nem kapnak az áldozatok megfelelő jóvátételt, az nem a „*fentiek*”, tehát az AI által 1–4. pontban foglalt, javarészt megalapozatlan állítások következménye.

¹⁶ Lásd az egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztikáról szóló 59/2007. (XII. 23.) IRM rendeletet!

2.6. Nincsenek a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó részletes adatok, így a tendenciák nem ismerhetők fel, ennek következményeképpen a szakpolitikai válasz is elmarad.

A hatodik pontban roppantmód mókás felvetést fogalmazott meg az AI. Magyarországon az ENYÜBS nem gyűjt, ebből eredően nem rögzít sem a sértettekkel, sem pedig az elkövetőkkel kapcsolatosan úgynevezett szenzitív személyes adatokat, különösen olyan információkat nem, amelyekből bármelyik érintett nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozására lehetne következtetni. Megkockáztatom: ha ezeket a különleges adatokat a büntetőeljárás során rögzítené a nyomozó hatóság, akkor ez lenne a témája egy jövőbeni, elmarasztaló AI jelentésnek. Arról nem beszélve, hogy amennyiben a sértetti oldalon nyilván tartanak pl. a roma származást, úgy ezt az elkövetői oldalon is regisztrálni kellene. Most akkor, hogyan is állunk? Cigánybűnözés nem létezik, ellenben a cigányok (vagy cigányszármazásúak, esetleg magukat cigányoknak vallók) sérelmére elkövetett bűncselekmények léteznek?

Az AI-jelentést összegezve: valóban, két bűncselekmény [Közösség tagja elleni erőszak (174/B. §) és Közösség elleni izgatás (Btk. 269. §)] nyomozásának szabályait nem rögzíti módszertani útmutató, illetve kriminálmetodikai jegyzet.

Nem lehet azonban szó nélkül hagyni, hogy a 174/B. §-t – hasonló alcímmel és tartalommal – az 1996. évi XVII. törvény, 1996. június 15-től (tehát közel tizenöt éve) iktatta a Btk. rendszerébe. A Btk. 269. § pedig – eredetileg Közösség megsértése alcím alatt – a kezdetektől fogva (vagyis 1979. július 1-től) a Btk. Különös Részét képezi. Elnevezését 1989. október 15-én változtatták meg (ekkor lett belőle Közösség elleni izgatás), míg a törvényi tényállás szövegét legutóbb a 12/1999. (V. 21.) AB határozat alapján módosították. Ez sem ma volt: azóta majd' tizenkét év telt el.

3. A bizonyítás tárgya a közösség elleni erőszak nyomozása során

E részben néhány gondolatot szeretnék felvetni a gyűlölet-bűncselekményekről, majd ezt követően a közösség elleni erőszak bizonyításának a tárgyával foglalkozom. A mellékletben a közösség elleni erőszak tényállási elemeit vázolom fel.

3.1. Néhány gondolat a gyűlölet-bűncselekményekről

A gyűlölet-bűncselekmények körébe – megítélésem szerint – alapvetően két tényállás tartozik: a közösség tagja elleni erőszak (Btk. 174/B. §), valamint a közösség elleni izgatás (Btk. 269. §). E tényállások, ha úgy tetszik, sui generis gyűlölet-bűncselekmények.

Egyes kommentár-kísérletek úgy foglalnak állást, hogy a lelkiismereti és vallásszabadság megsértése (Btk. 174/A. §), továbbá az önkényuralmi jelképek használata (Btk. 269/B. §) szintén gyűlölet-bűncselekmények. E megállapítások azonban – azt gondolom – téves jogértelmezésen alapulnak.

A lelkiismereti és vallásszabadság megsértésének elkövetési magatartásai a sértett (passzív alany)

- a) lelkiismereti szabadságában erőszakkal vagy fenyegetéssel korlátozása, illetve
- b) vallásának szabad gyakorlásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályozása.

A hivatkozott két elkövetési magatartás megtalálható a közösség tagja elleni erőszak tényállásában is: bántalmazás, amely a szó köznapi értelmében is erőszakot takar, illetőleg erőszakkal vagy fenyegetéssel kényszerítés arra, hogy a sértett va-

lamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön. Amíg azonban a közösség tagja elleni erőszak esetében a bántalmazás és a kényszerítés a passzív alany nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz, vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása miatt történik, addig a lelkiismereti és vallásszabadság megsértése megállapításának nem feltétele a motívum (vagy a célzat), mint az alanyi oldal nem szükségképpen (esetleges) ismérése.

Mindezekből nemcsak az a következtetés vonható le, hogy a lelkiismereti és vallásszabadság megsértése nem gyűlölet-bűncselekmény, hanem az is, hogy a kettő együtt valóságos alaki halmazatban nem állhat egymással. Másképpen: a lelkiismereti és vallásszabadság megsértéséhez képest a közösség tagja elleni erőszak speciális deliktum.

Az önkényuralmi jelképek használatának tényállási elemei között az erőszak és a fenyegetés, a kényszerítés, illetve a gyűlöletre uszítás nem szerepel. Mondhatni, e deliktum végképp nem gyűlölet-bűncselekmény, még akkor sem az, ha adott esetben a sértettet vallási csoporthoz tartozása vagy vélt tartozása miatt bántalmazó elkövető horogkeresztes karszalagot visel. E bűncselekménynek egyébként a hagyományos értelemben vett sértettje, illetőleg passzív alanya sincs. Nem minden él nélkül jegyezzük meg: amennyiben a gyűlölet-bűncselekmények meghatározásakor egyes civil jogvédő szervezetek álláspontját vesszük alapul, akkor gyűlölet-bűncselekmény úgyszólván bármelyik, a Btk. Különös Részében szereplő tényállás lehet. (Például az EBESZ¹⁷ szerint a gyűlölet-bűncselekmények közé azok „a személy vagy vagyon ellen elkövetett bűncselekmények tartoznak, ahol az áldozatot, az épületet, vagy a bűncselekmény célpontját valamely társadalmi csoporthoz való vélt vagy valós tartozása, vagy ahhoz fűződő kapcsolata, kötődése, illetve annak támogatása miatt választják ki.”¹⁸)

Az önkényuralmi jelképek használata a lelkiismereti és vallásszabadság megsértésével, valamint a közösség tagja elleni erőszakkal halmazatban megállapítható. Természetesen e két utóbbi bűncselekmény és a testi sértés¹⁹ halmazata is valóságos, ellenben az emberölés minősített esetét²⁰ kell megállapítani abban az esetben, ha az elkövető a sértett (esetünkben passzív alany, illetve áldozat) életét valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása miatt oltja ki. (Vesd össze a 2.3. fejezetben foglaltakkal!)

E két bűncselekmény jogi tárgya a közösség tagja elleni erőszak esetében elsődlegesen az emberi méltósághoz és a diszkriminációmentes együttéléshez fűződő társadalmi érdek, azonban a bűncselekmény másodlagosan sérti, illetve veszélyezteti a cselekvési szabadságot, valamint a passzív alany életét, testi épségét és egészségét; a közösség elleni izgatás jogi tárgya pedig a bizonyos csoportok, illetőleg azok tagjai ellen irányuló, előítéletektől mentes közhangulathoz fűződő társadalmi érdek, végső soron a köznyugalom.

3.2. A bizonyítás tárgya a gyűlölet-bűncselekmények nyomozása során

A bizonyítás tárgyát a gyűlölet-bűncselekmények nyomozása során is a tényeknek az a köre alkotja, amelyre a bizonyítás irányul.

Másképpen: a bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárási jogszabályok alkalmazásában jelentősek. (A tény általános értelemben a

¹⁷ Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet.

¹⁸ EBESZ Miniszteri Tanács 13/06. számú döntése az intolerancia és a diszkrimináció elleni küzdelemről, a kölcsönös tisztelet és megértés előmozdításáról (Brüsszel, 2006. december 5.).

¹⁹ Btk. 170. §.

²⁰ Btk. 166. § (2) bekezdés c) pontja.

valóság egy mozzanata, az, ami van, ami megtörtént, vagy amit megtettek.) A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni. (Azonban, ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére és megvizsgálására.) A bizonyítás a büntetőeljárás járulékos kérdéseinek – különösen a polgári jogi igénynek – elbírálásában jelentős tényekre is kiterjedhet. Nem kell bizonyítani azokat a tényeket, amelyek köztudomásúak, vagy amelyekről az eljáró bíróságnak, ügyésznek, illetőleg nyomozó hatóságnak hivatalos tudomása van. Az eljárásban részt vevő személyek az e törvényben meghatározott esetekben és módon kötelesek és jogosultak a bizonyításban közreműködni.²¹

A bizonyítás tárgyának megválasztására vonatkozóan tehát a büntetőeljárás törvény azt a követelményt támasztja, hogy a bizonyítás a tényállás megállapításához szükséges lényeges, és ne a közömbös tényekre irányuljon. Büntető anyagi jogi szemszögből bizonyítani az adott bűncselekmény törvényi tényállási elemeit kell. Kriminálisztikai, pontosabban kriminálméleti oldalról vizsgálva pedig a kriminálisztikai alapkérdésekre, valamint az esetlegesen felmerülő kiegészítő kérdésekre kell választ adni.

Példának okáért: a közösség tagja elleni erőszak nyomozásakor bizonyítás tárgyát képezi – egyebek mellett – az erőszak, ami a kényszerítés egyik lehetséges elkövetési módja.²² Ez tehát a bizonyítandó tény. A bizonyítékforrás az a természetes személy lesz, akinek a bizonyítandó tényről tudomása lehet (vagyis, aki látta az elkövetőt, amint a passzív alanyt bántalmazta), és aki az adatgyűjtés, tanúkutatás során a nyomozó hatóság látókörébe kerül (a továbbiakban: tanú). A nyomozó hatóság a Be. szabályainak,²³ valamint a kriminálisztikai (taktikai és metodikai) ajánlásoknak megfelelően a tanút kihallgatja. A tanú vallomása a Be. szerint bizonyítási eszköz,²⁴ a tanúvallomásról felvett jegyzőkönyv bizonyíték, amelynek értéke a tanú hitelességétől függ. (A tanú hitelességének kérdése meghaladná e tanulmány kereteit, ezért erre itt és most nem térek ki.) Természetesen a szemtanú vallomása mellett bizonyítási eszköz, vagyis bizonyíték lehet az orvosi látlelet és vélemény,²⁵ az igazságügyi orvos szakértő véleménye, vagy a terhelt beismerő vallomása is.²⁵ E példában büntetőjogi nézőpontból az elkövetés módját (mások álláspontja szerint az elkövetési magatartást) vizsgáltuk, kriminálisztikai oldalról pedig a szűkebb értelemben vett „Hogyan történt?” (illetőleg „Mi történt?”) kérdést feszegettem.

3.2.1. A közösség tagja elleni erőszak

A közösség elleni erőszak bizonyítási tárgyait alapvetően az elkövetési tárgy (a passzív alany), a tárgyi oldal elemei (az elkövetési magatartás, valamint az elkövetés módja, mint szituációs ismérv), az alany (általános alany) és az alanyi oldal (a bűnösség és a motívum) oldaláról közelítettük meg. A bizonyítandó tényállási elemek mellett feltüntettem a kapcsolódó kriminálisztikai alap- és kiegészítő kérdéseket is.

Az elkövetési tárgy

A közösség tagja elleni erőszak vonatkozásában, az objektív elemek körében a bizonyítás tárgyát képezi a *bűncselekmény passzív alanya* (büntetőeljárás-jogi terminológiával élve: a sértett). Avatatlan szemlélődő úgy gondolná, hogy e deliktum

²¹ Vessd össze: a Be. 75. § rendelkezéseivel!

²² Btk. 174/B. § (1) bekezdése.

²³ Be. 79–94. § és 181. §.

²⁴ Be. 76. § (1) bekezdése.

²⁵ Be. 76. § (1) bekezdése; 115. § és 151–155. §.

passzív alanya csak az lehet, aki valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz, vagy a lakosság egyes csoportjaihoz *ténylegesen* tartozik. Mivel azonban a felsorolt csoportokhoz tartozás mellett a vélt tartozás miatti bántalmazás és kényszerítés is tényállásszerű, ezért a bűncselekmény passzív alanya elméletileg *bárki, természetes személy lehet*.

A passzív alany esetében a „*Kinek a sérelmére követték el?*” kérdést vizsgáljuk. E tényállási elem bizonyítása különösebb problémát nem okoz: erre – egyebek mellett – alkalmas lehet a sértett bejelentéséről vagy feljelentéséről, valamint a tanúként történő kihallgatásáról készült jegyzőkönyv. Azt már tisztáztam, hogy e deliktum passzív alanya bárki, természetes személy lehet, azonban a sértett öltözködése, magatartása, szokásai, egyéb, a külvilág számára érzékelhető verbális és nonverbális megnyilvánulásai, valamint nem utolsósorban antropológiai jellemzői, stb. a bizonyítás és a tényállás felderítése szempontjából nem elhanyagolható tényezők. E körülményekre a későbbiek folyamán még kitérek.

A *csoporthoz való tartozás ismérveinek meghatározása* nem kérdés, azokat egyfelől jogszabály tartalmazza, másfelől pedig a bírói gyakorlat alakította ki. Tehát

- *nemzeti és etnikai kisebbség*: a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény 1. § (2) bekezdése (részletesen lásd ott),
- *faji csoport*: az egységes emberi fajon belül az azonos antropológiai sajátosságokkal rendelkezők csoportja,
- *vallási csoport*: az azonos hiteltvet elfogadók köre.

Megjegyzendő, hogy az Egyenlő Bánásmód Tanácsadó Testület 2/2007. (III. 23.) TT számú állásfoglalása, valamint az 1969. évi 8. tvr. 1. Cikk 1. pontja szerint: a „*faji megkülönböztetés*” kifejezés minden olyan különbségtételt, kizárást, megszorítást vagy előnyben részesítést jelent, amelynek alapja a faj, a szín, a leszármazás, a nemzetiségi vagy etnikai származás, és amelynek célja vagy eredménye politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális téren vagy a közélet bármely más terén az emberi jogok és alapvető szabadságjogok elismerésének, egyenrangú élvezetének vagy gyakorlásának megsemmisítése vagy csorbítása. A meghatározásból kitűnik, hogy az állásfoglalás a faji csoport kifejezést mintegy gyűjtőfogalomként használja.

A *lakosság egyes csoportjaihoz tartozás* megítélésém szerint, olyan köztudomású ténynek minősül, ami bizonyításra nem szorul.²⁶ Úgy tűnik azonban, hogy jogalkalmazói körökben e terminus technicust mégiscsak magyarázni szükséges. Az *Alkotmánybíróság értelmezésében* a lakosság egyes csoportjai kitétel mögött „*az eltérő nézetrendszer (pártok, egyesületek, mozgalmak stb.) vagy egyéb, tulajdonképpen bármely ismérv szerint elkülönülő személyek védelmének szándéka húzódik meg*”.²⁷ A *törvényhelyhez fűzött indokolás szerint* a lakosság egyes csoportjai, mint speciális jogi tárgyak, a lehetséges sokféleségük miatt még példálózó jelleggel sem sorolhatók fel. A tényállásszerűséghez azonban minden esetben szükséges, hogy a bántalmazás, illetve az erőszakkal vagy fenyegetéssel történő kényszerítés a valamilyen tekintetben együvé tartozó személyek összessége ellen irányuljon.²⁸

Okkal-joggal vetődik fel a kérdés: vajon például a szurkolói ellentábor a lakosság egyes csoportjainak körébe tartozik-e? Figyelemmel az inkriminált AB határozatra és a törvényhelyhez fűzött indokolásra is, azt gondolom, igen. E meghatározás alól a lakosság más csoportjai (alvág–felvág, újpalotai–pestújhelyi lakosok, rockerek–

²⁶ Be. 75. § (3) bekezdése.

²⁷ Forrás: 30/1992. (V. 22.) AB határozat.

²⁸ Forrás: a közrend, valamint az igazságszolgáltatás működésének védelme érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szóló 2008. évi LXXIX. törvény indoklása.

rapperek stb.) sem kivételek, feltéve, hogy a bántalmazás vagy a kényszerítés alapját a különbségtétel képezi.

A tárgyi oldal elemei

Ugyancsak az objektív elemek körében, a tárgyi oldalon, a bizonyítás tárgyát képezi az *elkövetési magatartás*, ami a közösség tagja elleni erőszak esetében csak és kizárólagosan tevésével valósítható meg. Ilyen elkövetési magatartás

- a *bántalmazás* és
- a *kényszerítés*.

A *bántalmazás* alatt olyan személy elleni erőszakos cselekmény értendő, amely nem feltétlenül eredményez testi sérülést (pl. a passzív alany lökdösése, végtagjainak ráncigálása, de e körbe vonható a tettleges becsületsértés is). A *kényszerítés* csak akkor tényállásszerű elkövetési magatartása a bűncselekménynek, ha a törvényben meghatározott módon, erőszakkal vagy fenyegetéssel valósul meg.

Az *erőszaknak* – a bántalmazáshoz hasonlóan – ugyancsak személy ellen kell irányulnia. A *fenyegetés* vonatkozásában a Btk. 138. §-ában írt fogalom meghatározás az irányadó. Így tehát a Btk. alkalmazásában, eltérő rendelkezés hiányában fenyegetés: súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen. A bántalmazás, illetve az erőszak a passzív alany és az elkövető között közvetlen fizikai kapcsolatot feltételez. A fenyegetés viszont megvalósítható közvetett módon: távközlési eszköz vagy számítástechnikai berendezés igénybevételeével szóban (pl. mobiltelefon, internetes telefon, stb.) vagy írásban (pl. telefax, SMS, E-mail, Windows Live Messenger, Skype, stb.), de hagyományos, postai levél kézbesítése útján is.

Az elkövetési magatartások vizsgálata során a „*Mi történt?*” kérdésen belül a „*Mit tett?*” kérdésre keressük a választ. Az erőszak és a fenyegetés esetében pedig azt firtatjuk, hogy az elkövető „*Hogyan?*” vagy „*Mi módon (milyen módszerrel)?*” valósította meg a bűncselekményt.

A *bántalmazás* és az *erőszak* bizonyítására alkalmas lehet például:

- a sértett bejelentéséről, feljelentéséről felvett jegyzőkönyv vagy a sértett írásban előterjesztett feljelentése,
- a sértett és a szemtanúk vallomásairól készített jegyzőkönyvek,
- a térfelügyelő rendszerek vagy a biztonsági kamerák felvételei (itt jelentősége lehet a számítástechnikai rendszer útján rögzített adatok megőrzésére kötelezésnek, mint büntetőeljárás-jogi kényszerintézkedésnek),
- az orvosi láttelel és vélemény, illetve az igazságügyi orvos szakértői vélemény,
- a helyszíni szemlén felkutatott és összegyűjtött tárgyi bizonyítási eszközök, és nem utolsósorban
- a gyanúsított beismerő vallomása (ez utóbbinak csak akkor van jelentősége, ha a beismerő vallomás nem hamis).

A fenyegetés és a kényszerítés bizonyítására az előzőekben felsorolt bizonyítási eszközök, bizonyítási eljárások és kényszerintézkedések mutatis mutandis alkalmazhatók. A szóban megvalósított fenyegetés bizonyítása történhet még hangfelvétellel (különösen akkor, ha a fenyegetés távközlési eszköz vagy számítástechnikai berendezés igénybevételeével történt). A levélben elkövetett fenyegetéskor a levél már önmagában tárgyi bizonyítási eszköz, de azon további nyomok (pl. ujjnyom) és anyagmaradványok (pl. elemi szál, biológiai anyagmaradvány) lehetségesek.

Megjegyzendő, hogy a felsorolás korántsem teljes. A bizonyítás és a tényállás felderítése érdekében fogatosított intézkedések és nyomozási cselekmények tár-

háza úgyszólván kimeríthetetlen. Azt, hogy mikor, melyik eljárási cselekmény hajtjuk végre, nagymértékben függ az elkövetés körülményeitől.

A tárgyi oldal további elemei

A közösség tagja elleni erőszak alapesetében az *elkövetés helye, ideje és eszközei*, mint nem szükségképpen ismérvek, nem szerepelnek. Úgy is mondhatnám, hogy ezek az esetleges tényállási elemek büntető anyagi jogi szempontokból irrelevánsak. Mégis, kriminalisztikai aspektusból vizsgálva, a kérdéses szituációs kritériumok a nyomozás során jelentőséggel bírnak.

Az *elkövetés helyének* (a továbbiakban: helyszín) ismerete választ adhat arra a kérdésre, hogy a bűncselekmény nyomozására hatáskörrel rendelkező nyomozó hatóságok közül – az illetékességi szempontokat figyelembe véve – az adott ügyben melyik fog eljárni. (Főszabály szerint a nyomozás lefolytatására az a nyomozó hatóság illetékes, amelynek illetékességi területén a bűncselekményt – sorozatbűncselekmények esetén a bűncselekmények többségét – elkövették.²⁹ A *helyszín* ismeretének hiányában helyszíni szemlét tartani képtelenség lenne (így lényeges bizonyítási eszközöktől fosztaná meg magát a nyomozó hatóság), valamint az elsődleges intézkedések körében az adatgyűjtés és a tanúkutatás is a bűncselekmény helyszínéhez kötött.

Amikor az elkövetés helyét, azaz a helyszínt vizsgáljuk, akkor a „*Hol történt?*” kérdésre keressük a feleletet. A közösség tagja elleni erőszak nyomozásakor erre a kérdésre elsődlegesen a sértettől, illetve a szemtanútól kaphatunk megnyugtató választ.

Az egységes nyomozó hatósági és ügyészégi bűnügyi statisztika (ENYÜBS) adatait figyelembe véve megvizsgáltam a közösség tagja elleni erőszak elkövetési helyeit. Megállapítottam, hogy a bázisidőszakban (2006-tól 2010-ig) e bűncselekmények zömét közterületen, pontosabban lakott területen belül követték el: tér, park, kapualj, egyéb hely, hogy csak a legjellemzőbb mutatókat említsem. (A részletes számadatoktól megkímélem a Tisztelt Olvasót).

Az *elkövetés ideje* büntető anyagi jogi szempontból is fontos (gondoljunk csak az elévülés jogintézményére), de ennek a szituációs ismérvnek egyfelől az adatgyűjtés és a tanúkutatás tervezésekor (az elsődleges intézkedéseket és a halasztást nem tűrő nyomozási cselekményeket követően az elkövetés helyszínén, az elkövetés időpontjában célszerű tanúkat kutatni), másfelől pedig az alibi ellenőrzésekor van különös jelentősége.

Az elkövetés idejének vizsgálatakor a „*Mikor történt?*” kérdést vesszük górcső alá. A válasz keresésekor nem csak a sértett és a tanúk vallomására hagyatkozhatunk: különösen bántalmazással történő elkövetéskor ellenőrizni kell a térfigyelő-rendszerek és a biztonsági kamerák felvételeit, sőt távközlési eszközön vagy számítástechnikai berendezésen keresztül fenyegetéssel megvalósított bűncselekmény nyomozásakor támpontul szolgálhatnak a cellainformációk, illetőleg az internetszolgáltatók által közölt adatok is. E tárgyban tehát bátran élhetünk a megkeresés jogintézményével.

Az *elkövetés eszköze* vonatkozásában a „*Mivel követték el?*” felvetésre adható meg a válasz. A közösség tagja elleni erőszak esetében az eszköz szintén fontos szerepet játszik, ugyanis kettős jelentőséggel bír: egyfelől a bűncselekmény elkövetésének vagy a bűncselekmény elkövetésével összefüggésben az elkövető nyomait hordozza; másfelől pedig önmagában véve is tárgyi bizonyítási eszköz.³⁰

²⁹ A rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 3/2008. (I. 16.) IRM rendelet 4. § (1) bekezdés a) pontja.

³⁰ Vesd össze a Be. 115. § (1) bekezdésével!

Az elkövetés eszköze közvetett módon utalhat a tettes személyére és az elkövetés körülményeire. Az eszközön fellelhető nyomok és anyagmaradványok nemcsak a bűncselekmény megtörténtét valószínűsíthetik, hanem elvezethetnek a tettes személyéhez is. *Csak egy példa:* a bántalmazás eszköze feltehetőleg egy henger alakú hosszúkás fémtárgy volt, amellyel az ismeretlen elkövető három alakalommal, közepes erővel fejbe ütötte a sértettet. A potenciális gyanúsított lakásán tartott házkutatás eredményeképpen a nyomozó hatóság lefoglalt egy feszítővasat és egy vaskereskedés által kiállított számlát. A számla a gyanúsított nevére szólt, és azon – egyebek mellett – egy olyan feszítővas szerepelt, amelynek paraméterei megegyeztek a lefoglalt tárgyi bizonyítási eszközzel.

A további nyomozás adatai alapján szakértői bizonyossággal megállapítást nyert, hogy a lefoglalt feszítővason rögzített ujjnyomok a gyanúsított ujjlenomataival egyezők (igazságügyi daktiloszkópiai szakértői vélemény); a feszítővason lévő biológiai anyagmaradvány vér, mégpedig a sértett vére (igazságügyi homogenetikus szakértői vélemény); a feszítővason található elemi szálak pedig egy szürke gyapjuszövetből származnak (igazságügyi fizikai-kémiai szakértői vélemény).

A későbbiekben fény derült arra is, hogy az inkriminált szövetszálak a gyanúsított lakásán fogatosított megismételt házkutatáskor lefoglalt szürke gyapjuzakókból származnak (igazságügyi fizikai-kémiai szakértői vélemény). Mindezekben túlmenően az igazságügyi orvos szakértő nyilatkozata értelmében a passzív alany sérülései keletkezhettek a lefoglalt feszítővastól. A kör tehát bezárult. Megismételelem: az elkövetés eszköze, valamint az eszközön fellelhető nyomok és anyagmaradványok nem csak a bűncselekmény megtörténtét valószínűsíthetik, hanem elvezethetnek a tettes személyéhez is. Ezért az elkövetés eszközét minden esetben keresni kell.

A fenyegetéssel megvalósított kényszerítés eszköze – mint arról az előzőekben már szó esett – lehet távközlési eszköz vagy számítástechnikai berendezés. Itt már önmagában az is fontos bizonyíték, ha fény derül arra, hogy a kérdéses eszköz vagy berendezés az elkövetés időpontjában az eljárás alá vont birtokában volt. Tovább erősíti a megalapozott gyanút, amennyiben megállapítást nyer, hogy az eszközön és a berendezésen keresztül valaki (valószínűsíthetően a gyanúsított) kommunikált a sértettel. Azt, hogy az adatforgalom konkrétan mit tartalmazott, számítástechnikai és informatikai szakértő fogja megállapítani.

A tárgyi oldal elemeinek körében szót kell ejteni az *eredményről* is. Álláspontom szerint a közösség tagja elleni erőszak úgynevezett alaki (immateriális), másképpen fogalmazva: nem eredmény-bűncselekmény. Legalább is büntető anyagi jogi szempontokat figyelembe véve nem az. Jelezem, hogy e tárgyban megoszlanak a vélemények. Például Molnár Gábor szerint, e bűncselekmény vonatkozásában, amennyiben „*az elkövetési magatartás a kényszerítés, materiális bűncselekménnyel átlunk szemben, az eredmény a tevés, a nem tevés, az eltűrés (pszichés eredmény)*”.³¹

Megjegyzendő, hogy az eredmény a bűncselekmény elkövetési magatartásával okozati összefüggésben, a kívülágban bekövetkező olyan változás, amelyet a törvényi tényállás leír (ezek konjunktív feltételek). Az eredményt tartalmazó törvényi tényállások alapján sértő eredményt és veszélyt, mint eredményt megfogalmazó materiális bűncselekményeket különböztethetünk meg. Ennek megfelelően beszélhetünk az eredmény két fajtájáról: a sérelemről és a veszélyről. A sértő eredmények lehetnek: biológiai típusú sértő eredmények, vagyoni-gazdasági típusú sértő eredmények és társadalmi típusú sértő eredmények (ezek részletezése itt és most nem feladatom). A veszély típusa szerint megkülönböztethetünk közvetlen veszélyt, mint

³¹ Dr. Belovics–Dr. Molnár–Dr. Sinku: Büntetőjog Különös Rész, 143. oldal (HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2008).

eredményt, valamint veszélyt, mint eredményt (ez utóbbi az úgynevezett absztrakt vagy elvont veszély).³² Nos, én arra az állaspontra helyezkedem, hogy a közösség tagja elleni erőszak „*pszichés eredménye*” nem vonható a hagyományos eredmény-fogalom alá. Természetesen a „*másik oldal*” véleményét messzemenőig tiszteletben tartom.

Bár büntető anyagi jogi szempontból a közösség tagja elleni erőszak esetében az eredmény nem releváns, a bizonyítás és a tényállás felderítése érdekében nem elhanyagolható annak vizsgálata, hogy a passzív alanyban az erőszakkal vagy a fenyegetéssel történő kényszerítés mit váltott ki. Ha ugyanis a sértett a kényszerítés hatására valamit tett, nem tett, vagy eltűrt, abból megalapozottan következtetni lehet a bűncselekmény megvalósulására (különösen igaz ez tevés esetén). A nyomozás eredményessége szempontjából ennek akkor van igen nagy jelentősége, ha ez a tevés vagy nem tevés, stb. a passzív alany érdekével homlokegyenest ellentétes (általában ez a tipikus). Amennyiben ez a tevés a kívüllág számára észlelhető, vagy ennek a cselekvésnek látható nyomai vannak (Vigyázat! Ez ettől még nem minősül büntető anyagi jogi értelemben vett eredménynek!), ezt az eljárásjogi szabályoknak és a kriminalisztikai ajánlásoknak és módszereknek megfelelően rögzíteni kell. Természetesen ez esetben a bizonyítás tárgyát ki kell terjesztetni az elkövető kényszerítő magatartása és a sértett tevése, stb. közötti okozati összefüggésre is. Az okozati összefüggés meglétére megnyugtató módon leginkább a sértett adhat választ.

Az alany

A közösség tagja elleni erőszak alanya bárki lehet, aki az alannya válás hármast feltételeinek megfelel: természetes, tizennegyedik életévét betöltött személy, aki legalább korlátozott beszámítási képességgel rendelkezik (megjegyzendő, hogy ezek is konjunktív feltételek).

Az alany esetében a „*Ki, kivel, vagy kikkel követte el?*” kérdésre keressük a választ. A nyomozás kezdeti szakaszában azonban más a feladatunk akkor, ha az elkövető ismeretlen (ez az úgynevezett „*ügytől a személyig*” modell) és más a feladatunk abban az esetben, ha például a sértett az elkövetőt ismeri, és nevét, lakcímét a nyomozó hatóság tudomására hozza (ez pedig az úgynevezett „*személytől az ügyig*” modell).

Az elkövető személyével összefüggő szokásos (rutin) nyomozási cselekmények elvégzése mellett többletfeladatok is adódhatnak akkor, ha például az alany fiatalkorú, illetve fogva tartják, továbbá nem magyar állampolgár és/vagy a magyar nyelvet, illetőleg az eljárás nyelvét nem ismeri. (A felsorolás ez esetben sem teljes, a ténylegesen elvégzendő pluszfeladatokra most nem térek ki.)

Az alanyi oldal elemei

Az alanyi oldal elemei körében, mint szükségképpen ismerv, a bizonyítás tárgyát képezi a bűnösség (szándékosság vagy gondatlanság), valamint nem szükségképpen (esetleges) ismervként a célzat és a motívum. Ezzel elérkeztünk a közösség tagja elleni erőszak elleni védekezésnek legneuralgikusabb szakaszához.

A közösség tagja elleni erőszak csak szándékosan valósítható meg. Mivel a cselekmény részben célzatos (az erőszakkal és a fenyegetéssel történő kényszerítést azért tanúsítja az elkövető, hogy a sértett valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön), illetve a tettest a bűncselekmény elkövetésekor a sértett valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása motiválja, ezért e deliktum egyenes szándékot feltételez.³³ [Csak a rend ked-

³² Vesd össze Blaskó Béla: Magyar Büntetőjog Általános Rész, 157–158. oldal (Rendőrtiszti Főiskola–Rejtjel Kiadó, Budapest, 2002).

³³ Vesd össze: Btk. 13. § rendelkezéseivel!

véért jegyezem meg: a szándékosság fogalmilag súlyosabb alakzatával, egyenes szándékkal követi el a bűncselekményt, aki magatartásának következményeit kívánja. A célzat túlmutat a szándékon, több mint a szándék, egyben összefügg a motívummal, mert a cél képzete elhatározást kiváltó (motiváló) hatású.^{34]}

Megítélésünk szerint a motívum bizonyítása érdekében a következő lényeges szempontokat célszerű vizsgálni:

- az elkövető személyével kapcsolatos tényezők,
- a sértett személyével kapcsolatos tényezők,
- az elkövetés körülményei.

Előjáróban hadd jegyezzem meg, hogy például önmagában az elkövető bűnügyi priusza, korábbi rasszista, xenofób vagy homofób megnyilvánulásai, bizonyos csoporthoz, avagy csoportokhoz tartozása (pl. bőrfejúek, vagy az egyébként betiltott Magyar Gárda), továbbá a bántalmazás nyilvánvaló okának (pl. személyes sérelem) hiánya, legfeljebb „csak” a gyanú megalapozására lehet elegendő. Másképpen: ezek az információk mindössze arra lesznek alkalmasak, hogy orientálják, a „helyes útra tereljék” a nyomozó hatóságot.

Az adott ügy nyomozása során a célzatra és a motívumra, mint az elkövető legbelsőbb tudattartalmára megalapozottan csak az elkövető és a sértett személyével kapcsolatos tényezők részletes vizsgálatából, valamint az elkövetés körülményeiből tudunk következtetni. Ez utóbbi esetben jellemzően a tettes elkövetés előtt, alatt és után tanúsított magatartásából, de leginkább az e magatartásokhoz kapcsolódó verbális megnyilvánulásaiából.

Ha egy öltözködése és hajviselete alapján bőrfejú fizimiskájú, és bevallottan ilyen csoporthoz tartozó elkövető, mindenféle előzmény nélkül, látszólag teljesen indokolatlanul bántalmazza az autóbuszmegállóban békésen várakozó cigánykinézetű (és saját magát cigányszármazásúnak valló) sértettet, majd a bántalmazást követően szó nélkül eltávozik a helyszínről, az bőségesen elegendő ahhoz, hogy a nyomozó hatóság – testi sértés és/vagy garázdaság (megalapozott) gyanúja miatt – a büntetőeljárást megindítsa. A kérdés azonban az, hogy miképpen lesz ebből közösség tagja elleni erőszak megalapozott gyanúja? E problémakörrel a későbbiekben a sértett és a gyanúsított kihallgatása címet viselő fejezetben részletesebben foglalkozom.

4. Forrás- és irodalomjegyzék

4.1. Felhasznált irodalom

1. Blaskó Béla: Magyar Büntetőjog Általános Rész (Rendőrtiszti Főiskola–Rejtjel Kiadó Budapest, 2002)
2. Dr. Belovics–Dr. Molnár–Dr. Sinku: Büntetőjog Különös Rész (HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2008)

4.2. Felhasznált dokumentumok

3. az Egyenlő Bánásmód Tanácsadó Testület 2/2007. (III. 23.) TT számú állásfoglalása
4. EBESZ Miniszteri Tanács 13/06. számú döntése az intolerancia és a diszkrimináció elleni küzdelemről, a kölcsönös tisztelet és megértés előmozdításáról (Brüsszel, 2006. december 5.)

³⁴ Lásd: Magyar Büntetőjog Általános Rész, 172–176. és 183. oldal.

5. Erőszakos Támadások a romák ellen Magyarországon – Jelentés Amnesty International, Budapest, 2010. november 10.)

4.3. Internetes hivatkozások

6. <http://amnesty.hu> (az Amnesty International honlapja)

MELLÉKLET

A közösség tagja elleni erőszak tényállási elemeinek vázlata

OBJEKTÍV ELEMEEK		SZUBJEKTÍV ELEMEEK	
Tárgy	Tárgyi oldal	Alany	Alanyi oldal
Jogi tárgy Az emberi méltósághoz és a diszkriminációmentes együttéléshez fűződő társadalmi érdek. A bűncselekmény másodlagosan sérti, illetve veszélyezteti a passzív alany életét, testi épségét, egészségét és cselekvési szabadságát.	Elkövetési magatartás A bántalmazás és a kényszerítés (a bűncselekmény kizárólagosan tevéssel valósítható meg).	Általános alany A bűncselekmény elkövetője bárki lehet, aki az általános alanyra válás feltételeinek megfelel.	Bűnösség A bűncselekmény csak szándékosan (egyes szándékkal) valósítható meg.
Elkövetési tárgy Passzív alany: bárki, természetes személy lehet.	Szituációs ismérvek Az elkövetés módja: erőszakkal vagy fenyegetéssel.	Speciális alany	Célzat Az erőszakkal és a fenyegetéssel történő kényszerítést azért tanúsítja az elkövető, hogy a sértett valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön. Motívum A tettet a sértett valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása miatt végzi.

Minősített eset

Ha bűncselekményt

- egyveresen,
- felfegyverkezve,
- jelentős érdeksérelmet okozva,
- a sértet sanyargatásával,
- csoportosan,
- bűnszövetségben követik el.³⁵

³⁵ Btk. 174/B. § (2) bekezdése.

Stádiumok

A közösség tagja elleni erőszakra irányuló előkészületet a törvény büntetni rendeli.³⁶

A közösség tagja elleni erőszakhoz kapcsolódó fontosabb jogszabályok:

- a Magyar Köztársaság alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény,
- a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről New Yorkban 1965. december 21-én elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1969. évi 8. törvényerejű rendelet,
- a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény,
- az EBESZ Miniszteri Tanács 13/06. számú döntése az intolerancia és a diszkrimináció elleni küzdelemről, a kölcsönös tisztelet és megértés előmozdításáról,
- az Egyenlő Bánásmód Tanácsadó Testület 2/2007. (III. 23.) TT számú állásfoglalása,
- 30/1992. (V. 22.) AB határozat.

³⁶ Btk. 174/B. § (3) bekezdése.

*Kérjük, támogassa Ön is
személyi jövedelemadója 1 %-ával
lapunk kiadóját, a*

Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesületét!

Adószámunk: 18116416-1-41

*Támogatásával nem csak a „Magyar Bűnüldöző”
megjelenését segíti, hanem a hazai bűnüldözés jobbításáért
dolgozó szakmai egyesület célkitűzéseinek megvalósítását is.*

Felajánlását köszönjük!

